

Tvorba etnika i ktetika u hrvatskom jeziku

Petrinec, Elena

Master's thesis / Diplomski rad

2018

Degree Grantor / Ustanova koja je dodijelila akademski / stručni stupanj: **University of Pula / Sveučilište Jurja Dobrile u Puli**

Permanent link / Trajna poveznica: <https://um.nsk.hr/um:nbn:hr:137:253879>

Rights / Prava: [In copyright](#)/[Zaštićeno autorskim pravom.](#)

Download date / Datum preuzimanja: **2024-11-24**

Repository / Repozitorij:

[Digital Repository Juraj Dobrila University of Pula](#)

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Filozofski fakultet
Odsjek za kroatistiku

ELENA PETRINEC

TVORBA ETNIKA I KETIKA U HRVATSKOME JEZIKU

Diplomski rad

Pula, listopad 2018.

Sveučilište Jurja Dobrile u Puli
Filozofski fakultet
Odsjek za kroatistiku

ELENA PETRINEC

TVORBA ETNIKA I KTETIKA U HRVATSKOME JEZIKU

Diplomski rad

JMBAG: 0303029448, redovita studentica

Studijski smjer: Hrvatski jezik i književnost

Predmet: Tvorba riječi

Znanstveno područje: humanističke znanosti

Znanstveno polje: filologija

Znanstvena grana: kroatistika

Mentorica: doc. dr. sc. Teodora Fonović Cvijanović

Pula, listopad 2018.

IZJAVA O AKADEMSKOJ ČESTITOSTI

Ja, dolje potpisana *Elena Petrinec*, kandidatkinja za *magistru (edukacije) hrvatskoga jezika i književnosti* ovime izjavljujem da je ovaj Diplomski rad rezultat isključivo mogega vlastitog rada, da se temelji na mojim istraživanjima te da se oslanja na objavljenu literaturu kao što to pokazuju korištene bilješke i bibliografija. Izjavljujem da ni jedan dio Diplomskoga rada nije napisan na nedopušten način, odnosno da je prepisan iz kojega necitiranog rada, te da ikoji dio rada krši bilo čija autorska prava. Izjavljujem, također, da nijedan dio rada nije iskorišten za koji drugi rad pri bilo kojoj drugoj visokoškolskoj, znanstvenoj ili radnoj ustanovi.

Studentica

Pula, listopad 2018. godine

IZJAVA

o korištenju autorskog djela

Ja, *Elena Petrinec* dajem odobrenje Sveučilištu Jurja Dobrile u Puli, kao nositelju prava iskorištavanja, da se mojim diplomskim radom pod nazivom *Tvorba etnika i ktetika u hrvatskome jeziku* koristi tako da gore navedeno autorsko djelo, kao cjeloviti tekst trajno objavi u javnoj internetskoj bazi Sveučilišne knjižnice Sveučilišta Jurja Dobrile u Puli te kopira u javnu internetsku bazu završnih/diplomskih radova Nacionalne i sveučilišne knjižnice (stavljanje na raspolaganje javnosti), sve u skladu sa Zakonom o autorskom pravu i drugim srodnim pravima i dobrom akademskom praksom, a radi promicanja otvorenoga, slobodnoga pristupa znanstvenim informacijama.

Za korištenje autorskoga djela na gore navedeni način ne potražujem naknadu.

Pula, listopad 2018. godine

Potpis

SADRŽAJ

1. UVOD	6
2. ONOMASTIKA.....	8
3. ETNONIMIJA	10
3.1. Etnici.....	10
3.2. Kriteriji prilagođavanja autohtonih etnika i ktetika standardnome jeziku	12
4. TVORBA RIJEČI	14
4.1. Dosadašanja proučavanja tvorbe etnika i ktetika	15
4.2. Tvorba etnika	18
4.2.1. Sufiksalna tvorba	18
4.2.2. Prefiksarno-sufiksalna tvorba.....	24
4.2.3. Složeno-sufiksalna tvorba.....	24
4.3. Tvorba ženskih etnika.....	25
4.3.1. Mocijska tvorba	25
4.4. Tvorba etnika od višečlanih toponima.....	29
4.5. Tvorba etnika od tuđih toponima.....	29
4.6. Tvorba etnika od toponima etnonimskoga podrijetla na <i>-ani/-ane</i>	29
5. KTETICI	31
5.1. Tvorba ktetika.....	31
6. PRAVOPISNI PROBLEMI ETNIKA I KTETIKA.....	34
7. ISTRAŽIVANJE.....	37
7.1. Istraživanje ktetika.....	37
7.2. Istraživanje etnika.....	45
8. ZAKLJUČAK	54
LITERATURA.....	57
MREŽNA VRELA.....	61
SAŽETAK.....	62
SUMMARY	62

1. UVOD

U svakodnevnoj jezičnoj praksi izbor nam pravilnoga lika etnika, a onda i ktetika stvara nedoumice. Tvorba je etnika i ktetika u hrvatskome jeziku još uvijek nedovoljno istražena, a pisajući ovaj rad uvidjeli smo da ljudi iz neznanja često ne znaju stvoriti etnik prema imenu svoga mjesta. Tako se često umjesto etnika upotrebljavaju konstrukcije tipa „stanovnik/stanovnica grada/sela y“.

U ovome ćemo radu prikazati tvorbu etnika i ktetika u hrvatskome jeziku. Na samome ćemo početku reći nešto o onomastici, etnonimiji te etnicima i kteticima. Onomastika kao jezikoslovna disciplina, znanost o imenima, unatoč obilnoj bibliografiji do danas nema svoj suvremeni terminološki priručnik u kojemu bi bili jasno, točno i precizno definirani svi onomastički pojmovi te usustavljeni termini. Određenje je onomastike i onomastičke terminologije stoga i u hrvatskim rječnicima različito što ćemo u radu prikazati. Nadalje ćemo posvetiti pozornost pitanjima koja se nameću kada se govori o etnicima. Etnici se u literaturi uglavnom poistovjećuju s etnonimima, ali postoje razlike u definiranju u onomastičkim radovima. O etnicima se piše i govori s obzirom na njihovu uporabu u svakodnevnoj jezičnoj praksi. Odnos prema etnicima mijenjao se od starijih standardoloških shvaćanja da su prihvatljivi samo etnici oblikovani prema standardnojezičnoj normi do današnjih da treba uvažavati stanje na terenu i autohtone oblike uključivati u standardni jezik. U radu ćemo stoga prikazati i radove o prilagođavanjima mjesnih etnika standardnome jeziku. Nadalje ćemo dati kratak pregled proučavanja tvorbe etnika i ktetika u hrvatskome jeziku.

Središnji dio rada govori o tvorbi riječi, tvorbenim načinima te daje pregled plodnih i nekih manje plodnih sufikasa koji sudjeluju u tvorbi etnika u hrvatskome standardnom jeziku, ali i hrvatskim narječjima. Hrvatske gramatike imaju različita stajališta o pojedinim sufiksima pa ćemo se osvrnuti i na to. Kada govorimo o tvorbi ženskih etnika, tu ćemo spomenuti dva moguća polazišta s kojih se može prikazati tvorba ženskih etnika te ćemo se dotaknuti i mocijske tvorbe. Prikazat ćemo tvorbu etnika i ktetika od višočlanih, polusloženičkih i stranih toponima te tvorbu etnika od toponima etnonimskoga podrijetla na *-ani/-ane*. Objasnit ćemo i pravopisne probleme koji se javljaju u vezi s etnicima i kteticima. To se odnosi na uvrštavanje etnika i ktetika u pravopisne rječnike, pisanje ktetika izvedenih od toponima s kajkavskim sufiksom *-ec* te fonetizirano pisanje ktetika ili izvorno pisanje do tvorbene granice.

U praktičnome ćemu dijelu rada prikazati istraživanje uporabe etnika i ktetika u publicističkome stilu. Cilj je istraživanja bio uvidjeti je li u publicističkome stilu pisanje ktetika fonetizirano ili se još uvijek piše izvorno do tvorbene granice, prikazati uporabu etnika te tvorbene modele dosad manje spominjanih etnika čija je povećana uporaba zabilježena u vrijeme velikih prvenstava i olimpijada. Istraživanje smo etnika proveli u novinama i na portalu *Sportske novosti*, dok smo za ktetike istražili portale *Glas Istre*, *Jutarnji list*, *Večernji list* i *Novi list*, novine *Jutarnji list*, *Večernji list*, *Novi list* i *Slobodnu Dalmaciju* te dva tjednika *Globus* i *Nacional*.

2. ONOMASTIKA

„Imenoslovlje ili onomastika znanost je o imenima kao jezičnim, izvanjezičnim i nadasve kulturnim spomenicima.“ (Šimunović 2009: 15). Imenima se služimo pri orijentaciji u prostoru u kojemu živimo (toponimi), pri komunikaciji s ljudima na koje smo upućeni (antroponimi), pri snalaženju u svijetu materijalnih i nematerijalnih proizvoda ljudskoga uma (krematonimi). „Imena su znakovi *sui generis* leksičkoga sustava te imaju poseban status u odnosu na ostali, neimenski leksik.“ (Frančić 2015: 75).

Iako je u okviru lingvistike odavno postojala tendencija bavljenja vlastitim imenima, do sustavnoga razvoja onomastike kao samostalne jezikoslovne discipline dolazi tek u prvoj polovici dvadesetoga stoljeća. (Brozović Rončević 2010: 38) Početno razdoblje sustavnih onomastičkih istraživanja svojim su radovima obilježili Konstantin Jireček, Anton Mayer, Otto Franck te Petar Skok; začetnik suvremene hrvatske onomastike. (Frančić 2015: 76) Važan su doprinos tome području dali i Mate Hraste, Božidar Finka, Živko Bjelanović, Žarko Muljačić, Vladimir Skračić, Petar Šimunović i dr. Šimunović je bio dionikom peteročlanoga Redakcijskog odbora časopisa *Onomastica Jugoslavica – Glasila Međuakademijskog odbora za onomastiku* pri Jugoslavenskoj akademiji znanosti i umjetnosti, a nakon gašenja toga časopisa pokrenuo je jedini hrvatski onomastički časopis *Folia onomastica Croatica* te učinio hrvatsku onomastiku prepoznatljivom u europskim i svjetskim razmjerima. (Frančić 2014: 296)

Onomastika je kao znanstvena disciplina interdisciplinarna. Obrađuju li se, primjerice, imena lokaliteta na određenome području, nemoguće je to valjano prezentirati, a da se u obzir ne uzme i povijesni kontekst te geološko-geografski aspekti referenata. (Vuković 2007: 141)

Unatoč obilnoj onomastičkoj bibliografiji, hrvatska onomastika do danas nema svoj suvremeni terminološki priručnik u kojemu bi bili jasno, točno i precizno definirani svi onomastički pojmovi te usustavljeni termini. Za hrvatske je onomastičare zato nezaobilazna knjiga *Osnoven sistem i terminologija na slovenskata onomastika* (Skopje 1983.). U izradi je toga priručnika sudjelovao i Petar Šimunović koji je kasnije u svojoj knjizi *Uvod u hrvatsko imenoslovlje* (Šimunović 2009.), u poglavlju *Život imena* na nepunih pet stranica objavio *Priručni rječnik hrvatskih onomastičkih termina*, koji sadržava osamdesetak terminoloških natuknica. (Frančić 2013: 65)

Kada zavirimo u rječnike, vidimo da je i određenje samoga pojma onomastika i onomastičke terminologije različito. Na primjer, u *Enciklopedijskome rječniku lingvističkih*

naziva R. Simeona *onomastika* je „bilo sustav osobnih imena nekog jezika ili kraja, bilo proučavanje toga sustava“, ali i „dio semantike koji proučava vlastita imena“, kao i „dio lingvistike koji u jednom ili u više jezika ili dijalekata proučava sustave vlastitih imena, načine imenovanja, obilježja imena“. (Simeon 1969: 980)

U *Rječniku hrvatskoga jezika* urednika Jure Šonje nalazimo izraz *onomastika* u značenju „grana lingvistike i kulturne povijesti koja proučava vlastita imena, imenoslovlje“. (Šonje 2000: 756)

Hrvatski enciklopedijski rječnik pod pojmom *onomastika* donosi „1. grana lingvistike, izučava značenje i nastanak vlastitih imena; onomatologija, imenoslovlje, 2. ukupnost vlastitih imena; onomatologija (osobnih, obiteljskih, mjesnih) koja se pojavljuju na nekom etničkom, geografskom ili jezičnom području“. (Jojić i dr. 2002: 875)

Osim *onomastike*, postoje i izrazi *onomatologija* i *onomaziologija*, ali se oni uglavnom dovode u sinonimsku vezu. I dok bi se *onomatologija* mogla u cijelosti poistovjetiti s *onomastikom*, *onomaziologija* bi, prema definiciji Bratoljuba Klaića (1987: 974), imala nešto šire značenje: „nauka koja se bavi ispitivanjem na koji su način stvari, bića i pojmovi dobivali (i dobivaju) svoja imena (u jezičnom pogledu)“.

Kada govorimo o *onomastičkoj terminologiji*, važno je spomenuti i pojam *onomastičara* ili *onomastika*; stručnjaka u *onomastici* te pojam *onomastikon* (*onimikon*) koji sadržava popis *onomastičkih jedinica*. (Vuković 2007: 142)

Onomastika kao znanost ima svoj predmet i svoje metode istraživanja. Kod nas se obrađuje u sastavu *dijalektologije* (jer nosi *dijalektalna obilježja*), *povijesti jezika* (jer imena često balzamiraju *starija jezična stanja*), *etimologije* (jer nije nevažan *leksički sadržaj sadržan u imenu*), pa i *suvremenoga jezika* (s obzirom na *gramatička, osobito tvorbena te ortografska i ortoepska ponašanja*). (Šimunović 2009: 23)

U *dosadašnjim stratifikacijama* same *onomastike* najčešće ju se granalo u dva smjera: jedan je bio posvećen *imenima ljudi (antroponimija)*, a drugi *imenima lokaliteta (toponimija)*. Ponegdje su se još u okviru *onomastike* razmatrala i *imena stanovnika kontinenata ili gradova, to jest naroda (etnonimija)*. Vuković (2007: 148) predstavlja novi model podjele *onomastike* u pet razreda: *antroponimiju (imena ljudi)*, *toponimiju (imena lokaliteta)*, *etnonimiju (imena naroda i stanovnika)*, *bionimiju (imena živih bića osim čovjeka)* te *ergonimiju (imena tvorevina)*.

3. ETNONIMIJA

Etnonimija (grč. *éthnos* - narod) je ukupnost vlastitih imena naroda i stanovnika naseljenih mjesta. Proučava ih etnoonomastika, a jedinica u njezinoj nomenklaturi jest *etnonim*. Prema Vukoviću (2007: 172) cjelokupnu etnonimiju čine dva osnovna polja. Prvo polje čine *etnici* te unutar njih *egzonimi* (hrvatska imena naseljenih mjesta koja su izvan hrvatskoga jezičnog prostora). Drugo polje čine *etnonimi*. Posebna su skupina etnonimije *ktetici*, pridjevi koji se izvode iz etnonima (etnika) jer jezična praksa u bavljenju etnonimima preferira i izvođenje ktetika.

3.1. Etnici

U literaturi se termini *etnik* i *etnonim* često poistovjećuju. Etnici se najčešće definiraju kao imena stanovnika kojega naselja, kraja, pokrajina ili države, a samo se u onomastičkim radovima više ili manje sustavno razlikuju etnici, kao imena stanovnika kojega naselja ili predjela, od etnonima, kao imena naroda, nacionalnosti. (Čilaš Šimpraga 2012: 17)

Kod etnika se otvara pitanje jesu li oni imena ili nazivi. Etnici se u nekim jezicima smatraju općim imenicama (npr. u ruskome), a u hrvatskim se pravopisnim priručnicima tretiraju kao imena, što je vidljivo iz pravila za pisanje riječi velikim početnim slovom, među kojima, uz ostale vrste imena, kažu da se tako pišu: „imena naroda i skupina naroda, imena državljana, stanovnika i regija“. Suvremene ih gramatike definiraju kao nazive¹. (Čilaš Šimpraga, Kurtović Budja 2010: 36) U teoretskim se radovima njihov imenski status problematizira. Jedni ustraju u tvrdnji da etnici i etnonimi jesu imena (v. npr. Brabec-Hraste-Živković 1954: 34–35, Šimunović 1985: 30, 59, 60), a drugi se tome suprotstavljaju (v. npr. Superanskaja 1973: 209) Na pitanje jesu li etnici imena ili nazivi, Mirko Peti odgovara da su po svojoj semantičkoj strukturi i etnik i etnonim imena. No dalje tvrdi: „Etnik je ime svih stanovnika naseljenog mjesta ili kraja, ne jednoga i ne mnoštva. Svih, bez obzira na uzrast, spol, rod i broj. Ime uvijek ima samo jedan gramatički oblik, ili jedninu ili množinu. Riječ koja ima i jedninu i množinu ne može biti ime, nego je opća imenica, apelativ, a to ne može biti ni etnik ni etnonim.“ (Peti 1997: 102) Na primjer, od imena mjesta *Zagreb* i kraja *Dalmacija* etnici su samo riječi *Zagrepčani* i *Dalmatinci* s gramatičkim oblikom *pluralia tantum*. Kada bi se uzeli oblici *Zagrepčanka* i *Dalmatinac*, oni ne bi bili etnici jer su u prvome

¹ U *Gramatici hrvatskoga jezika* J. Silića i I. Pranjkovića ne upotrebljava se ni naziv ni ime, već se kaže: „Imenice koje znače stanovnike naseljenoga područja nazivaju se etnici (prema grčkoj riječi *ethnos* koja znači 'narod')“ (Silić, Pranjković 2005: 160)

slučaju iz imenovanja izuzeti svi muški, a u drugome slučaju svi ženski stanovnici mjesta. (Peti 1997: 103, 104, 105)

Stajalište da su etnici i etnonimi samo imenice u množini zastupa i Šimunović u *Rječniku bračkih čakavskih govora* u kojem sve etnike u nominativu jednine donosi pisane malim početnim slovom. (Šimunović 2006: 288) Bjelanović (2007: 31) zaključuje da su etnici bogatiji značenjem i na razini denotacije i konotacije od toponima i antroponima te da su sličniji apelativima i po značenju. Babić (1975: 142) smatra da etnici nisu vlastita imena kao npr. prezimena i toponimi, nego su na granici između općih i vlastitih imenica.

„Etnici i etnonimi nisu vlastita imena u onome smislu u kojemu su to npr. osobna imena, prezimena, toponimi. Za razliku od tih onomastičkih kategorija koje u standardni jezik ulaze kao leksičke kategorije, etnici u standardni jezik ulaze kao gramatička, tvorbeno-kategorija. Etnici i etnonimi nalaze se na granici apelativa (općih imenica) i vlastitih imena.“ (Frančić-Hudeček-Mihaljević 2006: 178)

O etnicima se piše i govori i s obzirom na njihovu uporabu u svakodnevnoj jezičnoj praksi. U normativnim se priručnicima nastojalo pomiriti dva oprečna gledišta: 1. da se imena pišu kako ih mjesno stanovništvo izgovara i 2. da se pišu onako kako su zabilježena u normativnim priručnicima bez obzira na mjesne govore. Stjepan Babić piše o načelnome dogovoru hrvatskih jezikoslovaca „da u književni jezik ne mogu ući likovi koji narušavaju njegovu strukturu, njegove sustave, ali sloge nestaje kad treba odrediti koje ih konkretne osobine narušavaju“. U *Hrvatskome jezičnom savjetniku* navode se dvije vrste tvorbe etnika: terenska i općeknjiževna. U stručnim se radovima daje prednost terenskome liku (*Pelješka*, *Šibenka*), a u općoj uporabi običniji je općeknjiževni lik (*Pelješčanka*, *Šibenčanka*). (Vidović 2014: 22)

Nestandardnojezičnim etnicima smatraju se oni koji su tvoreni inojezičnim nastavcima, posebno romanskim (*Istrijan* < *Istra*, *Puležan* < *Pula*, *Murterin* < *Murter*), likovi *Agramer* (Zagrepčanin) te *Zaratin* (Zadranin), *Jaskanac* i *Jaskanka* < *Jastrebarsko* (**Jaska*), likovi u kojima se ogleda dijalektna pripadnost pojedinoga kraja na fonološkoj (*Blajka* < *Blato*) ili tvorbenoj razini (*Gospićan* < *Gospić*). Katkad se iz tradicijskih razloga u standardnojezičnoj uporabi dopuštaju i neki mjesni etnici tvoreni sufksima koji u hrvatskome standardnom jeziku nisu plodni u tvorbi etnika. Tako se, primjerice, često navodi mjesni lik *Dubrovkinja* iako je danas sufks *-kinja* plodan u tvorbi etnonima (npr. *Azerkinja*, *Uzbekinja*), a u tvorbi se etnika smatra zastarjelim ili dijalektalnim (npr. *Hvarkinja*, *Viškinja*). Postoje

neka mjesta u južnim hrvatskim krajevima koja nemaju etnike, već se stanovnici nazivaju po središtima katoličkih grupa. Zanimljivi su primjeri gdje jedan etnik označuje stanovnike različitih naselja. Tako je npr. *Novljanin* stanovnik Novigrada kod Zadra, stanovnik Novske, Novoga Vinodolskog i Bokelja iz Herceg-Novoga.

Vidović (2014: 22) navodi da treba biti oprezan s davanjem prednosti mjesnome liku jer je nemoguće očekivati da govornici hrvatskoga jezika poznaju sve mjesne likove koji često zahtijevaju poznavanje mjesne i jezične povijesti te dijalektologije. Ipak mjesni lik najviše pomaže u tvorbi etnika i ktetika tvorenih od višerječnih toponima. Tako su stanovnici Svetoga Filipa i Jakova *Filipjanci*, stanovnici Svetoga Petra u Šumi *Supetarci*, a stanovnici Staroga Petrova Polja *Petropoljci*.

Vidović (2014: 23) smatra da sve oblike mjesnih etnika treba zapisati i čuvati, ali ustrajanje na tome da se svaki mjesni lik uvede u standardnojezičnu uporabu stvorilo bi mnoge poteškoće već pri njihovu zapisu jer čak i štokavski govori imaju glasove koje standardni jezik nema, a o kajkavskim i čakavskim govorima ne treba ni raspravljati.

3.2. Kriteriji prilagođavanja autohtonih etnika i ktetika standardnome jeziku

Stjepko Težak, Antun Šojat i Danijel Alerić pisali su o kriterijima prilagođavanja autohtonih etnika i ktetika standardnome jeziku. Težak (1974 – 1975) kao razloge nemogućnosti dosljednoga poštivanja izvornosti tih oblika navodi opterećivanje grafije nizom različitih glasova; diftonga, poluglasova itd. te unošenje stranih elemenata kao npr. *Puležanin* (modificirani talijanizam koji je izraz talijanske prevlasti u tome gradu). Smatra da su za etnike i ktetike (kao i ostala imena koja navodi u članku) obavezne prilagodbe na grafijskoj razini (npr. *OzBlj* > *Ozalj*), na naglasnoj razini (dosljedno prilagođavanje novoštokavskome sustavu), fonološkoj razini (nep. *e*; *Čakovec* > *Čakovca*, *Vrbovec* > *Vrbovca*, *Križevci* > *Križevaca*). Težak smatra da se etnici i ktetici trebaju prilagoditi standardnomu jeziku, ali bez stvaranja glasovne neujednačenosti između njihovih osnova i riječi od kojih su izvedeni (*Čakovec* > *čakovečki*, a ne *Čakovec* > *čakovački*). Ono što je jezična praksa prihvatila kao opću tradiciju ne treba mijenjati: *Hvar*, a ne *For*, *križevački*, a ne *križevečki*. Ako su u narodu u upotrebi dva oblika, prednost treba dati onome koji je bliži standardu. Ako ni jedan oblik nema prednosti, a oba su u skladu s normom, treba dopustiti dublete, a vrijeme će reći svoje. Težak smatra da u rješavanju problema etnika i ktetika treba uzeti u obzir ne samo lingvističke kriterije nego i povijesne, kulturne, psihološke, sociološke i političke. Naglašava

također da bi nasilno poštokavljivanje mjesnih imena i etnika ljudi doživjeli napadom na njihov identitet.

Alerić (1974 – 1975: 84) iznosi načelo da se mjesna imena i prezimena ortoepski i deklinacijski moraju prilagoditi standardnome jeziku, zalaže se za poštokavljivanje neštokavskih imena, ali dopušta i alternativni izbor kad se radi o mjesnim imenima u kojima se izvorno javlja nepostojano *e* i njihovim etnicima i kteticima. To se *e* mijenja u nepostojano *a* (čemu se priklanja Alerić) ili se zadržava kao dio osnove (*Tuhelj, gen. Tuhelja*).

Šojat (1974 – 1975: 26) navodi da se strukturne osobine hrvatskoga jezika na planu fonetike, naglaska i morfologije ne smiju nasilno mijenjati, ali se ne smije zanemarivati ni razvoj standardnoga jezika ma koliko on odstupa od narodne osnovice. On se zalaže za djelomično prilagođavanje dijalekatskih oblika. Smatra da su oblici sa završetkom *-ec* prihvaćeni u standardni jezik i prošireni na velikome području te ih ne treba mijenjati.

4. TVORBA RIJEČI

„*Tvorba riječi* ili *rječotvorje* označuje jezičnu pojavu kojom u jeziku postaju nove riječi na osnovi dosadašnjega rječničkog blaga. Ujedno tvorba riječi označuje i lingvističku disciplinu koja se bavi proučavanjem načina, obrazaca i tipova postanka novih riječi.“ (Babić 1991: 21). „Tvorba je riječi ujedno i dio gramatike koji proučava tvorbenu strukturu dosadašnjih riječi dajući pravila za tvorbu novih riječi.“ (Barić i dr. 1997: 285).

Tvorba riječi kao lingvistička disciplina pripada leksikologiji i u suodnosu je s drugim lingvističkim disciplinama i gramatičkim kategorijama. Često se, zbog sličnosti sa sklonidbom i sprezanjem, tvorba riječi smatra i morfologijom, naukom o oblicima. No razlika je u tome što se tvorbom riječi dobiva nova riječ (nova rječnička jedinica), a u morfologiji slaganjem morfema nastaje samo drugi oblik iste riječi. Proučavanje načina nastanka svih postojećih riječi etimološki je problem i tu se preklapaju etimologija i tvorba riječi. Etimologija je šira disciplina od tvorbe riječi. Tvorba riječi promatra postanak riječi sa sinkronijskoga gledišta, a etimologija se upušta u povijest postanka riječi, istražuje podrijetlo riječi, njezino prvotno značenje. (Babić 1991: 22)

Tvorbom nastaju tvorenice koje nazivamo i *tvorbenim riječima* ili *tvorbena motiviranim riječima*. Za tvorbu su važne osnovne riječi i tvorenice jer se između njih uspostavlja tvorbena veza koja može biti *izrazna* (glasovno podudaranje) ili *sadržajna* (značenjsko podudaranje) s osnovnom riječju. Zajednički dio tvorenice i osnovne riječi nazivamo *tvorbenom osnovom* koja čuva izraznu i sadržajnu vezu s osnovnom riječju. Najmanji zajednički sastavni element svih tvorbena srodnih riječi nazivamo *korijenom*. Među riječima koje su u tvorbena vezi vlada odnos motivacije. Osnovna je riječ ona koja motivira tvorenice u tvorbenom procesu, a tvorenica je ona koja je motivirana osnovnom riječju. Motivirane su riječi zapravo tvorbene riječi, dok se riječi koje se ne mogu izrazno ni sadržajno dovesti u tvorbenu vezu ni s jednom riječju zovu nemotivirane (netvorbene riječi). U tvorbi riječi sudjeluju sve morfološke vrste riječi, ali tvorenica ne mora pripadati istoj morfološkoj kategoriji kao osnovna riječ, npr. *zec* – *zečji*. Osnovni su tvorbeni načini *izvođenje* i *slaganje*. Ako je tvorenica u tvorbena vezi s jednom riječju, govorimo o izvođenju. Ako je tvorenica u tvorbena vezi s dvjema riječima, govorimo o slaganju. (Barić i dr. 1997: 286–293) S obzirom na tvorbena sredstva u hrvatskome jeziku postoji nekoliko tvorbenih načina: sufiksna tvorba (*dan* – *današnji*, *glad* – *gladovati*), prefiksna tvorba (*čitati* – *pročitati*, *uvijek* – *zauvijek*), prefiksno-sufiksna tvorba (*gol* – *ogoljeti*, *po imenu* – *poimence*), slaganje (*pisac teksta* – *tekstopisac*, *vlasnik broda* – *brodovlasnik*), složeno-

sufiksalska (*padobran, četveronoške*), srastanje (*vlasnik kuće – kućevlasnik, na smrt – nasmrt*), tvorba skraćena (HAZU, Vis) te preobrazba (*Marija se udala vrlo mláda – Ova mláda nije iz našeg sela*).

Kada govorimo o tvorbi riječi, moramo spomenuti i analošku tvorbu. Nova riječ kod te tvorbe nastaje analogijom prema istovrsnoj tvorenci (*žabodrom - prema hipodrom*). Analoški je uzorak, za razliku od tvorbenoga uvijek prisutan. Kada se tvori nova riječ, traži se postojeća riječ koja će poslužiti kao uzorak u procesu analogije. Analoškoj je tvorbi slično i prevođenje ili kalkiranje. Analoški je uzorak u stranoj riječi čiji se dijelovi doslovno prevode (*neboder*). (Barić i dr. 1997: 302)

Na kraju moramo spomenuti i mocijsku tvorbu kojom se tvori imenica jednoga roda od imenice drugoga roda s razlikom u spolu.

Etnici se u hrvatskome jeziku najčešće tvore sufiksalskom tvorbom, složeno-sufiksalskom te mocijskom tvorbom dok su ostali tvorbeni načini samo iznimni. (Babić 1976: 184)

4.1. Dosadašnja proučavanja tvorbe etnika i ktetika

Etnike je kao cjelinu do Babićeva rada *Tvorba etnika u dijalektima i u hrvatskom književnom jeziku* (1976.) obrađivalo nekoliko lingvista: Vatroslav Rožić (1905.), Dragutin Boranić (1921.), Josip Smodlaka (1946.) i F. Görner (1963.). Prema Babiću (1976: 146) Rožić je u svome radu nepouzdan jer je često sam stvarao etnike na način neprihvatljiv i za standardni jezik i za same mještane. Boranić je preuzeo neke neprihvatljive Rožićeve etnike, a građa mu je bila veoma ograničena. Smodlaka većim dijelom raspravlja o toponimima, a manjim o etnicima i njegovo djelo imalo je stručnopolularnu namjenu. Najpouzdaniji je Görnerov rad koji je pokušao dati opću sliku tvorbe naših etnika, ali je imao ograničen cilj: obraditi etnike dvaju relativno malih područja, a uz to je gledište standardnoga jezika uzeo tek djelomično u obzir.

Nakon 1976. vrlo je dobro obrađena tvorba etnika i ktetika jednoga područja u studiji Živka Bjelanovića *Imena stanovnika mjesta Bukovice* (1978.). To je i dosad najbolje istraženo područje, kao i štokavsko narječje općenito. Autor proučavanju tvorbe etnika i ktetika prilazi sinkronijski na osnovu terenskih istraživanja, književnih tekstova, imenika i novina.

Nadalje moramo spomenuti i rad Ankice Čilaš Šimprage *Etnici i ktetici u Drniškoj krajini* (2012.). Autorica donosi pregled tvorbe etnika i ktetika, plodnih sufikasa te fonoloških karakteristika govora Drniške krajine. Na kraju donosi popis toponima, etnika te ktetika.

Najmanji je broj istraživanja posvećen tvorbi etnika i ktetika u kajkavštini i čakavštini. Prije rada *Etnici i ktetici u kajkavskom narječju* (2009.) Ankice Čilaš Šimprage te Ivane Kurtović Budje radova o tvorbi etnika i ktetika u kajkavštini nije ni bilo. Autorice u radu raspravljaju o problematici pojmova *etnik* i *etnonim*, donose pregled fonoloških karakteristika prikupljene građe te pregled tvorbe etnika i ktetika i plodnih sufikasa. Na kraju donose popis toponima, etnika te ktetika.

Što se tiče tvorbe etnika i ktetika u čakavštini, *Istarska enciklopedija* (2005.) donosi vrijedan popis od 726 istarskih ekonima, etnika i ktetika. Popis je prikupljen u sklopu projekta *Rječnik naseljenih mjesta i njihovih etnika i ktetika* koji je svojedobno pokrenuo Stjepan Babić. Stjepan Vukušić popisao je ekonime, etnike i ktetike u Istri. Manji je dio prikupila Iva Lukežić, dok je konačni popis nakon istraživanja uredila i dopunila Blaženka Martinović. Odnosni su pridjevi rijetki u čakavskome pa su ponegdje izostavljeni, a kod nekih su mjesta izostavljeni i etnici jer je u praksi prevladao prijedložni izraz („iz + G“; npr. „čovik iz Mäkovci“). Prikazat ćemo dva primjera.

Tablica 1. Primjer etnika i ktetika u Istarskoj enciklopediji

Službeni ekonim	Izvorni ekonim	Etnik (muški)	Etnik (ženski)	Ktetik
Buzet	Buzèt	Buzećàn	Buzećànka	buzètski
Poreč	Porèč i Porèč	Porečàn i Porečàn	Porečànka	porèčki i porèčki

Zanimljiv je i rad Sandija Blagonića (2011.) u kojemu se raspravlja o etniku *Istrijan* odnosno *Istranin* iz sociološkoga aspekta. Oblik *Istrijan* dijalekatski je oblik standardnoga *Istranin* nastao pod utjecajem talijanskoga jezika. Autor donosi očitovanja autohtonih Istrijana koji standardni oblik *Istranin* doživljavaju napadom na njihov identitet.

Nezaobilazan je i rad Ivana Zoričića (2004.) o sudbini te nastanku etnika *Rovinjež* kojim sebe naziva dio stanovnika Rovinja. Taj je etnik romanskoga podrijetla jer je dometak *-ež* nastao od talijanskoga i mletačkog dometka *-ese*. Zoričić naglašava da su „takvi oblici dio

ogromnoga hrvatskoga leksičkog blaga te svjedoci njegove funkcionalne, vremenske, prostorne raznolikosti te služe govornicima hrvatskoga jezika za različite jezične potrebe.“ Stoga ih ne treba odbacivati već svaki oblik rabiti tamo gdje za to ima razloga.

U izdanju Leksikografskoga zavoda Miroslav Krleža 2016. godine izdan je *Hrvatski mjesni rječnik* koji donosi imenik naseljenih mjesta s pridruženim etnicima i kteticima te pridjevima izvedenim od imena samih naselja, prvi takve vrste u nas. Njegov središnji abecedarij čini gradivo prikupljeno u višegodišnjemu terenskom istraživanju u okviru znanstvenoga projekta *Rječnik naseljenih mjesta i njihovih etnika i ktetika*, koji je pod vodstvom Stjepana Babića (1975. – 2000.) obavila skupina od 50-ak popisivača. Imena u rječničkome članku sadržavaju književni i mjesni lik pa se mogu pratiti njihovi međusobni odnosi, povijesna utemeljenost suvremenih likova i normativni postupci u književnome jeziku te njegova otvorenost ili zatvorenost pojedinim odlikama mjesnih dijalektalnih oblika, napose neštokavskih. (Bašić-Kosić i dr. 2016: 5)

Prikazat ćemo primjer jednoga rječničkog članka.

Pula, Pula

Istarska županija

KL	Pûla	ML	Pûla/Pûlj
	ž, jd. -ē, -i		ž, jd, -i, -e/
			m, jd, -ûljà, -ûljù
	Pûljan		Puležân/Pûljân
	Pûljânka		Puležânka/Pûljânka
	Pûljani		Puležâni/Pûljâni
	pûljanskî		puležânski/
	pûlskî		pûljânski

4.2. Tvorba etnika²

Etnici se tvore od toponima po gramatičkim pravilima i prema tome ulaze u standardni jezik kao gramatička, tvorbena kategorija. Etnici kao jezični podatci potječu iz triju dijalekatnih područja s različitim jezičnim sustavima, utjecajima i sl. i zato su tvoreni na više načina. Tako npr. samo sufiksalna tvorba etnika za mušku osobu ima preko osamdeset tipova. Već taj broj iskazuje sumnju u gramatičku opravdanost tolikih tipova jer u standardnome jeziku svi ne bi mogli imati potpuno opravdano mjesto. Babić (1975: 143) smatra da se gramatička pravila moraju osnivati na jezičnim činjenicama, ali treba težiti da se što više uklone dijalekatni utjecaji jer mnogi narodni likovi, a katkada i cijeli tipovi nisu za standardni jezik prihvatljivi. U tvorbi se etnika trebaju upotrebljavati tvorbene jedinice standardnoga jezika. U standardnome se jeziku mogu upotrebljavati i dva lika etnika: općeknjiževni i mjesni, npr. *Murteranin* uz *Murterinac*, ali u standardni jezik ne mogu ući stilski obilježeni etnici kao stilski neutralni. Tamo gdje se ne da normalno izvesti etnik, treba u obzir uzeti narodni lik ili upotrijebiti opisni izraz. Na primjer: *Jablanac Jasenovački* > *Jablančanin*. Pri tvorbi je etnika zato važno i poznavanje mjesne tvorbe prihvatljive za standardni jezik ili narod.

4.2.1. Sufiksna tvorba

Sufiksna je tvorba tvorbeni način u kojem se tvorbeno značenje izražava tvorbenim nastavkom ili sufiksom. Sufiks postaje nositelj tvorbenoga značenja tek u vezi s osnovom. Npr. glasovni niz *-(a)c* nema nikakav sadržaj. Tek u vezi s pridjevom *star* daje imenicu *starac* sa značenjem *star čovjek*. Ta je tvorba najplodniji tvorbeni način u hrvatskome standardnom jeziku, a najčešća je kod tvorbe imenica i pridjeva. Karakteristike su sufiksa da ima stalno mjesto u sastavu riječi, nikada ne dolazi kao osnova, nikada ne dolazi u samostalnoj upotrebi, ne može tvoriti semantičku jezgru riječi, već samo morfološki preinačuje osnovu. Sufikse možemo podijeliti na imeničke, pridjevske, glagolske i priložne. S obzirom na stupanj tvorbene aktivnosti sufiksi se dijele na vrlo plodne, slabo plodne i neplodne sufikse. Vrlo su plodni sufiksi koji pokazuju najviši stupanj tvorbene aktivnosti, slabo su plodni oni pomoću kojih nastaje tek pokoja riječ, dok su neplodni sufiksi oni koji više ne sudjeluju u tvorbi novih riječi. (Barić i dr. 1997: 294)

² Etnik i etnonim u nastavku, kada navodimo primjere te kasnije u istraživanju, upotrebljavamo kao sinonime mada se u značenju razlikuju u literaturi. Prema Babiću (1976: 145) razlikovanje etnika od etnonima za tvorbu nije bitno jer joj ne daje nikakvo novo ni posebno osvjetljenje, stoga se u ovome radu nećemo posebno baviti time.

Iz etnika se tvorbenom analizom može izlučiti mnogo sufikasa. Standardni jezik ne može ih sve prihvatiti. Prihvaća i preporučuje one najplodnije, a to su u tvorbi etnika za mušku osobu, sufiksi: *-(a)c*, *-an(a)c* i *-anin* (Barić i dr. 1997: 313), odnosno *-anin*, *-janin*, *-čanin*, *-(a)c* i *-an(a)c* prema Babiću (1991: 243).

- Sufiks *-(a)c*

Sufiks *-(a)c* osnovni je sufiks u tvorbi etnika od imenica koje znače teritorijalno-administrativnu jedinicu. (Barić i dr. 1997: 313) Dolazi na osnove s poluotvornim završnim suglasnikom: *j* (*Banijac*, *Blagajac*, *Azijac*), *l* (*Kapelac*, *Kaptolac*, *Andolac*, *Australac*, *Izraelac*), *lj* (*Dugopoljac*, *Erdeljac*, *Počiteljac*, *Suhopolja*), *m* (*Srijemac*, *Jeruzalemac*), *n* (*Batrinac*, *Bosanac*, *Slavonac*, *Albanac*, *Balkanac*), *nj* (*Baranjac*, *Brovinjac*, *Lubinjac*, *Petrinjac*), *r* (*Bribirac*, *Kanfaranac*, *Mostarac*, *Alžirac*, *Asirac*), *v* (*Dolovac*, *Hercegovac*, *Lastovac*)... Od ostalih osnova etnici sa sufiksom *-(a)c* veoma su rijetki: *Aljmašac*, *Gradišćac* < *Gradište* (ž. *Gradišćanka*), *Protulipac*, *Vakufac* < *Kulen-Vakufac*, *Podbrežac* < *Podbrežje*. (Babić 1991: 72)

- Sufiksi *-an(a)c* i *-jan(a)c*

Sufiks *-an(a)c* dolazi najčešće u tvorbi etnika i njime se etnici tvore na jezičnome području svih triju dijalekata hrvatskoga jezika, a i od toponimskih osnova drugih jezika. Dolazi na osnove koje završavaju dvama suglasnicima od kojih je drugi usneni da bi se izbjeglo nagomilavanje suglasnika: *Burmanac*, *Čalmanac*, *Čazmanac*, *Kuzmanac*. Zatim dolazi na osnove uglavnom stranih toponima da se izbjegne morfološka alternacija osnove: *Afrikanac*, *Amerikanac*, *Dominikanac*, *Gaetanac*, *Meksikanac*. Od naših je osnova poznat primjer *Jaskanac*. Dolazi i na osnove, većinom strane, koje ne skraćuju *-ij-* zbog glasovnih razloga: *Austrijanac*, *Belgijanac*, *Bikinijanac*, *Srbijanac*, *Venecijanac*... Neke se od takvih osnova kolebaju između sufiksa *-(a)c* i *-an(a)c* pa je od *Bolivija* > *Bolivijac*, *Bolivijanac*, a od *Gruzija* > *Gruzijac*, *Gruzijanac*. Nadalje, dolazi na strane osnove koje završavaju samoglasnikom: *Čileanac*, *Nauruanac*, *Odenseanac*, *Papuanac*, *Peruanac*, a kolebanjem u sklonidbi i analogijom i *Togoanac*, *Kongoanac*.

Sufiks *-an(a)c* često dolazi na domaće i strane osnove gdje bi mogao doći i sufiks *-anin*. To su katkada osnove koje završavaju na dva ili više suglasnika: *Budimpeštanac*, *Bukureštanac*, *Gradišćanac*, *Kloštranac* (*Ivanić-Kloštar*), *Laništanac*, *Peštanac*, *Podoštranac*, *Vrapčanac*..., ali ima i osnova koje završavaju jednim suglasnikom: *Donjanac* (< *Posusedsko*

Dolje), Draganićanac, Gunjanac, Mioćanac (<Miočić), Polačanac, Popovićanac, Radošanac, Stanišićanac, Veneranac, Vojnićanac.

Mnogi takvi etnici imaju usporednice sa sufiksom *-anin*. S podjednakom upotrebom obaju sufikasa Babić (1991: 82) navodi primjere: *Belišćanac – Belišćanin, Budićanac – Budićanin, Kambodžanac – Kambodžanin, Kršljanac – Kršljanin, Rakljanac – Rakljanin, Trnjanac – Trnjanin*. Češću upotrebu sufiksa *-anin* (bar u mještana) navodi kod primjera: *Kaštelanin – Kaštelanac, Makaranin – Makaranac, Trogiraniin – Trogiraniinac...* Češću upotrebu sufiksa *-an(a)c* navodi kod primjera: *Krašićanac, Skopljanac, Trojanac...*

Babić (1991: 82) daje prednost sufiksima *-(j)anin* i *-(a)c*. Propisuje da gdje god postoje u upotrebi usporednice sa *-(j)anin*, osim ako mještani ne upotrebljavaju samo etnik sa *-an(a)c* i ako on nije općenito usvojen, prednost trebaju imati etnici sa *-(j)anin*. Drugo, ako se podjednako mogu izvesti etnici, prednost imaju etnici sa *-(j)anin*. Treće, gdje se tvorba i upotreba koleba između sufiksa *-(a)c* i *-an(a)c* prednost ima sufiks *-(a)c*. Bjelanović (1974: 76) otkriva slabosti sufiksa *-anin* koje proizlaze iz toga što se na granici morfema i osnove mijenja i morfem i osnova i tako stvara teška suglasnička skupina te homofonijski oblici ili se zbog glasovnih promjena osnova do te mjere deformira da se sadržaj ne može identificirati (npr. *Mećanin, Krščanin, Liščanin, Briščanin*).

Prema Babiću (1991: 90) sufiks se *-jan(a)c* češće upotrebljava na kajkavskome i štokavskome području, a rjeđe na čakavskome: *Adžamljovanac < Adžamovci, Ašikovljanac < Ašikovci, Bakovljanac < Bakovčica, Brložanac < Brlog, Čakovčanac < Čakovec, Koprivničanac < Koprivnica, Vodičanac < Vodice, Vrbničanac < Vrbnik*. Sudeći prema Bjelanovićevim istraživanjima (1978:53), taj je sufiks plodan i u Bukovici, a prema najnovijim istraživanjima (Čilaš Šimpraga, Kurtović Budja 2009: 43) on nije osobito plodan na području kajkavskoga narječja. Navedeni sufiks nema značenje središnjotvorbenoga sufiksa jer većina etnika s *-jan(a)c* ima usporedne etnike sa sufiksima *-(j)anin*, koji su često običniji, neki etnici u mn. imaju *-ani*, pa se u književnome jeziku umjesto svih mogu upotrebljavati etnici sa sufiksima *-(j)anin*. Pojava sufikasa *-jan(a)c* i *-čan(a)c* pokazuje glasovno ograničenje sufiksa *-an(a)c*. Ako osnova završava na *c*, može doći samo sufiks *-jan(a)c*, a ne može *-an(a)c*. Ako osnova završava na *n*, onda ne može dobiti sufiks *-an(a)c*, ali može *-čan(a)c*. Potvrđeno je *Krapinčanac*, a **Krapinanac* nije. (Babić 1991: 82)

- Sufiksi *-janin* i *-anin*

Hrvatska jezikoslovna literatura različito tretira sufikse tipa *-(j)anin*. U *Gramatici hrvatskoga jezika* autora Stjepka Težaka i Stjepana Babića (2004: 186) te u *Gramatici hrvatskoga jezika* Josipa Silića i Ive Pranjkovića (2005: 160) govori se o sufiksu *-(j)anin*, u *Tvorbi riječi u hrvatskome književnome jeziku* Babić (1991: 89–90) razlikuje sufikse *-janin* i *-anin*, dok se u *Hrvatskoj gramatici* E. Barić i dr. (1997: 313) navodi samo sufiks *-anin*, no ističe se da taj sufiks dolazi i na jotirane osnove, npr. *Karlovcjanin* itd. Bjelanović u svojoj onomastičkoj studiji *Imena stanovnika mjesta Bukovice* (1978: 58) spominje samo sufiks *-anin*, no ističe da na granici morfema dolazi do prijelaza nepalatalnih u palatalne suglasnike na kraju osnove, npr. *Benkovčani*.

Babić (1991: 224) navodi da su sufiksi *-janin* i *-anin* u samome središtu tvorbe etnika jer su etnici s njima najbrojniji, upotrebljavaju se na cijelome jezičnom području i to samo u tvorbi etnika, a dolaze na druge sufikse zbog težnje za kategorijalnom oznakom svih sufikasa kojima se tvore etnici, pa i onih na *-(a)c*. Navedeni sufiksi imaju jasnu glasovnu raspodjelu. Sufiks *-anin* dobivaju osnove koje završavaju na srednjojezične suglasnike: *č, ć, dž, đ, j, lj, nj, š* i *r*. Na primjer: *Pločanin, Porečanin, Gospićanin, Drnišanin, Hvaranin, Zadranin*. Sufiks *-janin* dobivaju osnove na nesrednjojezične suglasnike osim *r*: *b, c, d, f, g, h, k, l, m, n, p, s, t, v, z*. Na primjer: *Rabljanin, Karlovcjanin, Beograđanin, Požežanin, Labinjanin, Parižanin*.

Umjesto punoga nastavka *-janin* za muški rod u kajkavskome narječju imamo krnji nastavak *-jan*: *Zagrepčan, Karlovcjan, Siščan*. Taj je nastavak nastao prema nominativu množine, jer se u tome padežu i u štokavskome narječju odbacuje završetak *-in*, a dodaje se padežni nastavak *-i*: *Zagrepčani, Karlovcjani, Siščani*. Ako oduzmemo padežni nastavak za nominativ množine *-i*, dobit ćemo oblik za jedninu: *Zagrepčan, Karlovcjan*, isto onako, kako od *Srbin, Bugarin* imamo množinu: *Srbi, Bugari*, a prema tome i u nekim narodnim govorima i jedninu: *Srb, Bugar*. Na isti se način tvore imenice u Istri i Hrvatskome primorju: *Bakran, Ičan, Krčan, Veprinčan, Senjan*. Svi su ti oblici dijalektizmi i nisu prihvaćeni u standardni jezik. (Hraste 1953: 21)

- Sufiks *-čanin*

Dolazi na osnove sa završnim poluotvornim suglasnikom, ali ne na sve podjednako; najčešće na osnove s *n, r, v*, rjeđe sa *j*, a na ostale samo iznimno. Dolazi na štokavskome i kajkavskome području, a rjeđe i na osnove toponima drugih jezika. Sufiks *-čanin* sve više

dolazi na mjesto sufiksa *-(a)c* zbog težnje da se etnici tvore sufiksima koji završavaju na *-anin*. Na primjer: *Berlinčanin, Bukovčanin, Ljubljčanin, Mariborčanin*. (Babić 1991: 229)

- Neki manje plodni sufiksi

Ostali sufiksi čine veoma raznovrsnu skupinu. Zajedničko im je samo to da se upotrebljavaju na ograničenome području ili su rijetki po upotrebi, većinom su slabo plodni ili su neplodni, a jednim se dijelom etnici njima načinjeni nalaze na samoj granici prihvatljivosti u hrvatskome standardnome jeziku. Etnici s tim sufiksima nastali su pod dijalekatnim utjecajem, utjecajem drugoga sustava, prihvaćanjem stranoga etnika, traženjem izlaza zbog završnih suglasničkih skupova osnove, izbjegavanjem alomorfizacije ili neutralizacije, a katkada i analogijom. (Babić 1976: 165) Nećemo nabrajati sve sufikse (njih 80 spominje Babić) već ćemo spomenuti i opisati samo neke.

- Sufiksi *-ak* i *-jak*

Sufiks *-ak* nije više plodan u tome tvorbenom značenju. (Barić i dr. 2005: 314) Poslije 1860. nema novih izvedenica, a mnoge od potvrđenih upotrebljavaju se rijetko ili postaju arhaizmi. Raznovrsne su po značenju, ali ih se zbog nekih karakterističnosti mogu razvrstati u dvije skupine. Jedne su različite po značenju, a druge označuju stanovnike naseljenih mjesta. Drugu skupinu po sakupljenoj građi čini tridesetak imenica. Neki su od primjera: *Bišćak* (običnije Bišćanin), *Brinjak, Dvorak* (uz Dvorljanin), *Fočak* (uz Fočanin), uz *Tuzlak* (uz Tuzlanin). (Babić 1991: 106)

Etnici sa sufiksom *-jak* načinjeni su od imeničkih osnova sa završnim suglasnicima koji sudjeluju u jotaciji: *Bošnjak* (običnije Bosanac), *Duvnjak, Kreševljak, Livnjak, Sesvećak* (< Sesvete Podravske, uz Sesvećanin), *Visočak* (uz Visočanin).

Od ostalih sufikasa na *-ak*, kojima su tvoreni etnici, mogu se izdvojiti: *-ćak* (*Belavćak* < *Belavići, Brezovćak* < *Brezovica*), *-išćak* (*Botinšćak; kajk. Botinšćak* < *Botinec Stupnički*), *-ljak* (*Rošljak* < *Roško Polje; uz Roškopoljac*), *-šćak* (*Draganišćak* < *Draganić; uz Draganišćanac*) i *-štak* (*Reljevštak* < *Reljevo*). (Babić 1991: 110)

- Sufiksi *-ar* i *-jar*

Sufiks *-ar* dolazi na cijelome području hrvatskoga jezika na osnove koje završavaju različitim suglasnicima osim *c*: *Pločar* < *Ploče, Šegotičar* < *Šegotići, Gredar* (uz *Gređanin*) < *Rastova Greda, Rudar* < *Rude, Dragar* < *Drage, Šušunjar* < *Šušunja*.

Sufiks *-jar* dolazi na osnove koje završavaju suglasnikom *c* i nekim drugim nenepčanim suglasnicima: *Hrženičar* (uz *Hrženičanin*) < *Hrženica*, *Višnjičar* (uz *Višnjičanin*) < *Višnjica Uštica*, *Konačar* < *Konaki*.

Od ostalih sufikasa na *-ar*, kojima su tvoreni etnici, mogu se izdvojiti: *-čar* u nekoliko etnika s kajkavskoga područja (*Črečar* < *Črečan*, *Pekleničar* < *Peklenica*, *Savčar* < *Savska Ves*) te *-jančar* (*Sređančar* < *Mursko Središće* i *Štefančar* < *Štefanec*). (Babić 1991: 118)

Navedeni sufiksi dolaze na toponime manje poznatih mjesta te ne dolaze u obzir za nove tvorbe etnika, a osim tih etnika u književnome se jeziku mogu upotrebljavati i etnici napravljeni glavnim sufiksima za tvorbu etnika (*-anin*, *-janin*, *-(a)c*, *-an(a)c*, *-čanin*). (Babić 1991: 115)

- Sufiks *-lija*

Postoji nekoliko etnika koji imaju sufiks *-lija*. Javljaju se od imena mjesta krajeva u kojima su bili Turci: *Bešinlija* < *Bešinci*, *Češljaklija* < *Češljakovac*, *Dazdarlija* < *Dazdarevo*, *Kremešlija* < *Kremeš*, *Nišlija* < *Niš*, *Ramanlija* (*Ramanovci*), *Sarajlija* < *Sarajlija*. Stjepan Sekereš (1974: 156) zabilježio je etnike s tim sufiksom u selima Požeške kotline. Samo se neki od tih etnika upotrebljavaju u standardnome jeziku s većom učestalosti i stilski su neobilježeni, a ostali su većinom zastarjeli i stilski obilježeni. Osim *Sarajlija* i *Nišlija* (jer nisu prihvaćeni *Sarajevac* i *Niševljanin*), od ostalih se mjesta mogu u standardnome jeziku upotrebljavati i etnici izvedeni sufiksima središnje tvorbe etnika. (Babić 1991: 205)

- Sufiks *-aš*

Dolazi u nekoliko etnika s kajkavskoga i štokavskoga jezičnog područja: *Čunkaš* < *Čunkova Draga*, *Kordunaš*, *Krndijaš*. Uz te se etnike mogu u standardnome jeziku upotrebljavati i etnici tvoreni središnjom tvorbom, osim općeusvojenoga *Kordunaš*.

- Sufiksi na *-in*

Od ostalih se sufikasa na *-in* mogu navesti *-ančanin*; *Bednjančani* < *Bednja*, *Iljančanin* < *Sveti Ilija*, *-anjanin* *Cirkanjanin* < *Cirka*, *-ežanin*; *Puležanin* < *Pula*; *-inčanin*; *Čaprazlinčanin* < *Čaprazlije*, *-ovljanin*; *Kunovljanin* < *Kuna...*

U tvorbi etnika sufiksima na *-in* osnove se katkada krata. Razlozi su za skraćivanje različiti. Osnova se skraćuje da se bolje prilagodi za tvorbu, da etnik bude kraći, da se

izbjegne nagomilavanje nepčanih suglasnika itd. Problem je u tome što u skraćivanju nema dosljednosti pa se ne može znati kada se osnova skraćuje, a kada se ne skraćuje. Veoma se često odbacuje završetak *-je (-lje)*: *Orašje > Oraš(lj)anin*, *Podrstažje > Podstražanin*, *Prigorje > Prigorčanin*, a rjeđe se takve osnove ne skraćuju: *Cerje > Cerjanin*. Često se skraćuju osnove imenica koje završavaju na *-ski, -ska, -sko*: *Imotski > Imoćanin*, *Novska > Novljanin*, *Makarska > Makaranin*. Osnove imenica na *-ški, -ška, -čka, -čko* odbacuju *k*: *Bačka > Bačvanin*. Često se skraćuju osnove koje završavaju na *-nik*: *Dubrovnik > Dubrovčanin*, *Gromačnik > Gromačanin*, *Stupnik > Stupljanin*, *Slatnik > Slatinjanin*. Katkad se krati i završetak *-ina*: *Vojvodina > Vojvodanin*, *Pisarovina > Pisarovčanin*. Osnove sa završetkom *-ac, -ec, -ci* većinom se ne skraćuju: *Benkovac > Benkovčanin*, *Čakovec > Čakovčanin*, *Karlovac > Karlovčanin*. (Babić 1991: 221)

4.2.2. Prefiksarno-sufiksna tvorba

Imenice nastale prefiksarno-sufiksnom tvorbom u tvorbenoj su vezi s prijedložnim izrazom, pa prefiks koji je nastao od prijedloga čuva svoje prijedložno značenje, npr. *do vrata – dovratak*, *nad laktom – nadlaktica*, *pri gori – prigorje*. U prefiksarno-sufiksnoj tvorbi imenica sudjeluje nekoliko prefikasa: *bez-, do-, na-, nad-, po-, pod-, pri-, uz-*, odnosno različiti sufiksi, prema kojima se onda određuje kojoj značenjskoj skupini pripada tvorenica, npr. *-(a)c: bez vjere – bezvjerac*, *-(a)k: na prst – naprstak*, *-ar: po modi – pomodar*, *-aš: bez zemlje – bezemljaš*, *-ica: niz brdo – nizbrdica*, *(misa) za dušu – zadušnica*, *-nik: o vratu – ovratnik*, *-ina: (meso)po trbuhu – potrbušina*. (Barić i dr. 1997: 334)

Prefiksarno-sufiksna tvorba etnika je prilično rijetka. Babić (1976: 175) spominje primjere *Pobrklija < Brka* (rijeka i gradić kod Brčkoga), *Podglavičanin* te *Podbiokovljanin*.

4.2.3. Složeno-sufiksna tvorba

Složeno-sufiksna je tvorba takva tvorba u kojoj nove riječi nastaju istodobnim djelovanjem dvaju tvorbenih načina: slaganja i sufiksne tvorbe. Tvorbeno značenje tvorenica složeno-sufiksne tvorbe izražava se sufiksom vezanim uz složenu osnovu koja je nastala istodobno s priključivanjem sufiksa. Sufiksna složenica također može imati samostalnu riječ u svom drugom dijelu, ali se ona ne nalazi među osnovnim riječima te složenice, nego je svoj izraz dobila u tvorbenome procesu. (Barić i dr. 1997: 298) Prema Babiću (1991: 84, 85) tri su najčešća tipa obrasca tvorbe imenica složeno-sufiksnom tvorbom. Najplodniji je tip složen po obrascu *im. + o + glag. + -(a)c*, npr. *čovjekoljubac*, *čudotvorac*, *domorodac*... Drugi se tip tvori prema obrascu *prid. + o + im. + -(a)c*, npr.

dobrovoljac, inozemac, srednjoškolac... Po tom se tipu tvore i etnici: *Babinopoljac, Crnogorac, Grubišnopoljac*. Treći je tip tvoren po obrascu *br. + o + im. + -(a)c*, npr. *prvoškolac, dvomotorac...*

4.3. Tvorba ženskih etnika

Etnici za žensku osobu motivirani su najčešće etnicima za mušku osobu, a tvore se sufiksima *-ica, -inja, -ka i -kinja*. (Barić i dr. 1997: 314) Više od polovice ženskih etnika tvoreno je pomoću sufiksa *-ka*, koji je na cijelome hrvatskom prostoru u središtu mocijske tvorbe etnika. Sufiksom se *-ica* tvori znatno manji broj etnika za žensku osobu. (Čilaš Šimpraga, Kurtović Budja 2009: 44)

Babić (1976: 176) navodi da se tvorba etnika koji označuju ženske osobe može prikazati s polazišta leksičkoga ili tvorbenoga značenja. Leksičko značenje znači da je npr. *Biograđanka* „stanovnica Biograda“, dok bi tvorbeno značenje značilo da je *Biograđanka* „ženski Biograđanin“ ili „žena Biograđanin“. Pođemo li od leksičkoga značenja, dobivamo isti broj sufikasa kao i za tvorbu etnika m. r. Pođemo li od tvorbenoga značenja, znatno je manji broj sufikasa. Tako Babić (1976: 176), da bi izbjegao velik broj novih sufikasa i sve probleme povezane s time, smatra da treba poći od tvorbenoga značenja, tj. etnika za mušku osobu, dok Bjelanović (1978: 75) smatra da prednost treba dati leksičkome značenju. Babić (1976: 184) navodi 21 sufiks za tvorbu ženskih etnika.

4.3.1. Mocijska tvorba

Imenička mocijska tvorba jest izvođenje imenica jednoga roda od imenica drugoga roda s razlikom u spolu. Barić (1987:8) smatra da je osnovna riječ u mocijskoj tvori najčešće muškoga roda i da mocijskom tvorbom obično nastaje *movirani femininum* u čijoj se preoblici obavezno javlja imenica muškoga roda. Najprihvatljivijom se čini neutralna definicija prema kojoj je mocijska tvorba izvođenje imenica za živa bića s obzirom na njihov spol ili tvorba parnih imenica (*nomina motta*). Među takvim imenicama postoji *mocijski odnos*, one su jedna drugoj *mocijski parnjak* čineći *mocijski par*. (Barić i dr. 2005: 304) Mocijski parnjaci mogu biti *leksički i tvorbeni*. O leksičkim mocijskim parnjacima govorimo kada imamo mocijski odnos u kojem sudjeluju netvorbene imenice koje su značenjski suprotstavljenoga spola, npr. *pijetao – kokoš*. Tvorbene mocijske parnjake dijelimo na *prave i neprave* parnjake. O pravim mocijskim parnjacima govorimo kada imamo tvorbeni parnjak u direktnoj vezi s imenicom suprotnoga spola, npr. *pedagog – pedagoginja*, dok se o nepravim tvorbenim ili *semantičkim* mocijskim parnjacima govori kada tvorbeni mocijski parnjak nije izveden od svoga muškog

parnjaka, ali s njim ipak tvori mocijski par, npr. *starac* – *starica*. U tvorbi ženskoga mocijskog parnjaka sudjeluju sufiksi: *-a*, *-ica*, *-inja*, *-kinja*, dok u tvorbi muškoga mocijskog parnjaka sudjeluju sufiksi: *-(a)c* i *-(a)k*, rjeđe *-an*. Njihova proizvodnost ovisi i o kategoriji kojoj pripada tvorenica.

Mocijski parnjak nije uvijek moguće tvoriti. Razlozi su različiti, od bioloških (muški mocijski parnjak nemaju npr. imenice dojlja, roditelja) do jezičnih (npr. nema ženskih likova od imenica muškoga roda na *-čija*, *-džija*, *-ič*, *-lija*, a vrlo su rijetki i od imenica na *-(a)c* i *-l(a)c*).

Prema Barić (1987: 44) imenica je za oznaku muške osobe osnovna riječ u tvorbi imenice za oznaku ženske osobe u slučaju kada muški član ulazi potpuno u sastav ženskoga člana (*poštar* – *poštarica*) i kada muški član ulazi djelomično u sastav ženskoga člana (*liječnik* – *liječnica*, *brđanin* – *brđanka*, *čistunac* – *čistunka*, *gimnazijalac* – *gimnazijalka*). U drugome je slučaju muški član mocijskoga para pokraćen za glasovni niz *-nik*, *-in*, *-anin*, *-ac*. Takvo pokraćivanje nalazimo i u tvorbi ženskih etnika, npr. *Austrijanac* – *Austrijanka*, *Zagrepcanin* – *Zagrepcanka*. B. Ćorić (1986: 7) to naziva supletivnom imeničkom mocijom.

Barić (1998: 48) navodi primjer semantičkih parnjaka u tvorbenome uzorku etnika *Slavonija* – *Slavonac*, *Slavonka*, *Makedonija* – *Makedonac*, *Makedonka*... U suprotnom, da smatramo da je ženski mocijski parnjak motiviran muškim članom takvoga mocijskog para (*Slavonac* – *Slavonka*) imali bismo dva pokraćivanja (*Slavonija* – *Slavonac* i *Slavonac* – *Slavonka*) umjesto jednoga. Barić (1998: 49) spominje etničke parove *Srijemac* – *Sremica* te *Danac* – *Dankinja*. Mocijski par *Srijemac* – *Sremica* imaju zajednički dio *Srijem-* koji se podudara s leksemom *Srijem*. Ženski mocijski parnjak *Sremica* ide u kategoriju semantičkih parnjaka. Članovi mocijskoga para *Danac* – *Dankinja* nemaju zajedničku osnovnu riječ (*danski* se odnosi i na Dance, a *Danska* je poimeničeni ženski lik pridjeva *danski*). Ženski lik *Dankinja* nastao je prema muškom liku *Danac* pokraćivanjem njegova izraza do glasovnoga niza *Dan-*. Ženski mocijski parnjak *Dankinja* ide u kategoriju tvorbenih parnjaka.

Barić (1998: 49) zaključuje da se tvorbeni uzorak i mocijski par ne moraju podudarati. „Između članova tvorbenoga uzorka postoje tvorbeni odnosi, a između članova mocijskoga para mocijski odnosi. Mocijski su odnosi semantička kategorija. Da bi ženski mocijski parnjak muškome članu jednoga mocijskog para bio i njegov tvorbeni parnjak, potrebno je da među njima postoji ne samo mocijski nego i tvorbeni odnos.“

- Sufiks *-ka*

Sufiksom *-ka* tvore se ženski etnici. Može se reći da je on u samome središtu te tvorbe. Riječ je o jednom od osnovnih mocijskih sufikasa u slavenskim jezicima. (Štebih Golub 2008: 404) Kao osnova služe etnik m. r. ili toponim, ali nema jasnih kriterija kada se koji upotrebljava. U prvome redu sufiks *-ka* dolazi na osnove etnika m. r. koji završavaju na *-in* i *-ac* nakon što se ti završetci odbace, osim etnika *Kranjac*, *Nijemac*, *Srijemac*, *Šokac* koji dobivaju *-ica*. Na primjer: *Đakovčanka*, *Gospićanka*, *Iločanka*, *Imočanka*, *Karlovačka*, *Kaštelanka*, *Ličanka*, *Japanka*, *Slavonka*. (Babić 1991: 258) Neki etnici s dužim sufiksima kratae *-anin*, *-čanin* i *-čanac*: *Milnarka* < *Milnaranin* (*Milna*), *Hrasnička* < *Hrasničanin* (*Hrasno*), *Lazanka* < *Lazančanac* (*Laze*). Sufiks *-ka* dolazi i na nemotivirane etnike osim onih na koje dolaze sufiksi *-ica* i *-kinja*: *Bodulka*, *Rumunjka*, *Talijanka*, *Židovka*. Dolazi i na etnike m. r. koji završavaju na *-elj*, *-ić*, *-in* i neke na *-ar* i *-ija*: *Bokeljka*, *Žunička*, *Barakinka*, *Gredarka*, *Nišlijka*. Neki muški etnici na *-ar* dobivaju sufiks *-ica*, neki na *-ija* imaju *-inka*, a prema etniku *Sarajlija* ženski je etnik *Sarajka*. Ako je muški etnik izveden sufiksom *-a(c)*, u tvorbi ženskoga etnika dolazi *-ka*: *Baranjac* > *Baranjka*.

Često se ženski etnik tvori neposredno od toponimske osnove i kad muški etnik nema sufiksa *-(a)c*: *Koločepka* < *Koločep*; m. etnik *Koločepljanin*, *Kotorka* < *Kotor*; m. etnik *Kotoranin*. U Dalmaciji postoji mnogo takvih imenica. Postoji izrazita sustavna težnja da se ženski etnik tvori od muškoga etnika zbog čestote, zastarijevanja tvorbe etnika od toponima, ali i zato što se neki ženski etnici od ktetika razlikuju samo kraćinom završnoga a: *Gruška*, *Kliška*, *Viška*. (Babić 1991: 258, 259) Bjelanović (1978: 77) također zaključuje da kod većine takvih etnika nije moguće jasno razgraničiti imeničko i pridjevsko značenje te stoga nije moguće ostvariti jasnu obavijest, koja je cilj komunikacije.

- Sufiks *-ica*

Sufiks *-ica* jedan je od najplodnijih imeničkih sufiksa. (Babić 1991: 152) Njime je izvedeno više ženskih etnika od etnika ili etnonima. Od netvorbenih su etnika tvoreni npr.: *Hrvatica*, *Mađarica*, *Totica*, *Švabica*. *Englezica* i *Francuzica* stilski su obilježeni prema neutralnima *Engleskinja*, *Francuskinja*. Od etnika na *-(a)c* tvoreni su primjeri *Bezovica* < *Bezovac* (< *Bezovina*), *Kranjica*, *Njemica*, *Sremica*, *Šokica*. Od tvorbenih su etnika tvoreni npr. *Čunkašica*, *Rudarica*. (Babić 1991: 154) Istim se dometkom u kajkavskome izvodi manji broj etnika (*Ciganica*, *Mađarica*, *Pemica* „Čehinja“). (Štebih Golub 2008: 402)

Neki su etnici izvedeni sufiksom *-ica* od muškoga etnika na *-(a)c* od neskraćene osnove: *Odarčica* (< *Odarac*), *Otočančica* (< *Otočanac*), *Vrančica* (< *Vranjac* < *Vranja*). Ti etnici ne mogu biti stilski neutralni pa je umjesto njih potrebno izvesti etnike sustavnom tvorbom. (Babić 1991: 155)

- Sufiksi *-inja* i *-kinja*

Sufiks *-inja* dolazi na osnove etnika muškoga roda koje završavaju na *k, g, h*: *Grkinja*, *Poljakinja*, *Slovakinja*, *Čehinja*, *Bošnjakinja*, *Požunčakinja*. U nekim etnicima sufiks *-inja* dolazi neposredno na osnovu koja završava na *-šk-*: *Podvrškinja* < *Podvrško* (m. e. *Podvršanac*).

Sufiksom se *-kinja* tvore ženski etnici od muškoga etnika ili neposredno od toponima. Njime je izvedeno nekoliko etnika ženskoga roda od etnika muškoga roda koji završavaju na *-t, -s, -z*, a iznimno od ostalih, a svi su strani ili nemotivirani domaći. Na primjer: *Azijatkinja*, *Čifutkija*, *Keltkinja*, *Koptkinja*, *Škotkinja*, *Engleskinja*, *Francuskinja*, *Romkinja*, *Ruskinja*, *Srpkinja*. Od domaćih osnova ženski se etnici sufiksom *-kinja* tvore neposredno od toponimske osnove, a samo iznimno od muškoga etnika. Te su izvedenice obilježje narodnih govora. Kao što je spomenuto, zbog težnje da se ženski etnici tvore od muškoga etnika, ženski su etnici izvedeni sufiksom *-kinja* zastarjeli, rijetki ili manje obični od etnika izvedenoga sufiksom *-ka* od muškoga etnika koji je poželjniji u standardnoj uporabi. (Babić 1991: 270)

- Neki manje plodni sufiksi

Sufiksom *-čica* izvedeno je nekoliko etnika ženskoga roda neposredno od toponima na kajkavskome području: *Ježevčica* < *Ježevo* (m. e. *Ježevljanin*), *Očurčica* < *Očura* (m. e. *Očurčak*), *Vrbovčica* < *Vrbovo Posavsko* (m. e. *Vrbovčanin*). Ti su etnici u standardnome jeziku stilski obilježeni. (Babić 1991: 178)

Sufiks *-janka* dolazi u onim ž. etnicima gdje bi u m. etniku bio sufiks *-janin* ili *-janac*, ali taj etnik nije potvrđen: *Protulipljanka* < *Protulipa*, *Vološčanka* < *Volosko*.

Sufiks *-ulja* potvrđen je u etniku *Šašulja* < *Šaševci*.

Sufiks *-uša* upotrebljava se u pojedinim krajevima štokavskoga narječja, a dolazi u više izvedenica: npr. *Cicvaruša* < *Cicvare*, *Goveđaruša* < *Goveđari*, *Štitaruša* < *Štitar*.

4.4. Tvorba etnika od višečlanih toponima

Od višečlanih se toponima etnici izvode na različite načine. Izvode se sufiksalsnom tvorbom od jednoga člana, najčešće imeničkoga: *Donji Bogičevci* > *Bogičevčanin*, *Slavonski Brod* > *Brođanin*, *Sveti Ilija* > *Ilijančanin*, *Bosanska Krupa* > *Krupljanin*, *Novi Vinodolski* > *Novljanin*, a rjeđe atributnoga: *Generalski Stol* > *Generalčanin*, ali i složeno-sufiksalsnom tvorbom od dvaju članova: *Okrugli Vrh* > *Okruglovčanin*, *Dugi Rat* > *Dugoračanin*, *Novo Selo* > *Novoseljani*, *Stari Grad* > *Starograđanin*. (Babić 1991: 222) Primjer je tvorbe etnika od triju članova *Emiračanin* prema *Ujedinjeni Arapski Emirati*. Ako je prvi dio višečlanoga toponima pridjevna tvorenica, a on ulazi u sastav etnika, pridjevna se tvorenica pokraćuje do imenične osnove: *Babina Greda* > *Babogredac*, *Babogretka*. (Barić i dr. 1999: 201)

Zbog pojave da se od višečlanih toponima etnik tvori od jedne osnove često su takvi etnici neutralizacija³ toponima koji se razlikuju pojedinim članovima, npr. *Brođanin*: *Slavonski i Bosanski Brod*, *Humčanjanin*: *Gornji i Donji Humac*, *Šamčanin*: *Slavonski i Bosanski Šamac*. (Babić 1991: 222) Neutralizacija do koje tako dolazi u izrazu uglavnom ne ometa komunikaciju. Ako ipak nije jasno od kojega je toponima izveden etnik, uzima se pridjev, npr. *podravski Slatinčanin*, *bosanski Brođanin*. (Barić i dr. 1999: 201)

4.5. Tvorba etnika od tuđih toponima

Etnici se od tuđih toponima pišu fonetski pa je za njihovu tvorbu važan izgovor osnovne riječi, npr. *New York* [njujork] > *Njujorčanin*, *Njujorčanka*, *Genova* [đenova] > *Đenovljanin*, *Đenovljanka*. (Barić i dr. 1999: 201)

4.6. Tvorba etnika od toponima etnonimskoga podrijetla na -ani/-ane

Toponimi etnonimskoga podrijetla prema Bjelanoviću (2007: 14) označavaju toponime koji svojim oblikom svjedoče da su nekad identificirali ljude i bili, dakle, etnici, a tek su posredno, u novonastalim uvjetima, počeli označavati lokalitete. Tako su npr. sadašnji toponimi na -ci (*Bjelajci*, *Budimci*), na -ovci/-evci (*Pavlovci*, *Stankovci*), na -inci (*Aleksinci*, *Božinci*, *Kuzminci*) i oni na -ani (*Cerovljani*, *Doljani*, *Osječani*) imali nekad značenje „ljudi koji pripadaju nekom Pavlu, Stanku“ ili „ljudi koji su porijeklom iz Cerova, Osijeka“, ili „ljudi koji stanuju iza brijega, u dolu“ itd. Bjelanović se u svojoj studiji posvetio toponimima na -ani/-ane jer više od svih čuvaju vezu sa svojim porijeklom, zato što sufiks -ani(n), za razliku od drugih mnogoznačnih sufikasa nema ni jednu funkciju osim da označi ljude po

³ Neutralizacijom se naziva pojava kada se izrazno podudare tvorenice od različitih osnova, pa stoga i različitih sadržaja: *jarčić* od *jarak* i *jarac*, *Novljanin* od *Novska* i *Novi Vinodolski*. (Barić i dr. 1999: 203)

mjestu stanovanja ili nacionalnosti, zato što se u morfološkim osobitostima u nom. i dat. mn. (*Ramljane – Ramljani*) i kolebanjima između dvije mogućnosti obličnoga izražavanja sadržaja može nazreti potpuno iščezavanje svijesti o prvotnome značenju toponima, i treće zato što se na primjeru tih toponima lako uočavaju mehanizmi koji u izvođenju riječi od njih bitno utječu na izbor sufiksa.

Bjelanović navodi da se etnici od toponima na *-ani/-ane* tvore na tri načina: najčešće morfemom *-ac* (*Adranac, Banjanac, Dečenac, Jezeranac*), rjeđe morfemom *-čanin* (*Doljančanin, Jošančanin, Kozjančanin*), a sasvim rijetko bezafiksarno (*Kijanin, Ridanin, Banjanin*). U tvorbi se tih etnika ne javlja tvorbeni model koji je najproduktivniji, tj. model po kojem se toponimska osnova izvodi sufiksom *-anin*. Bjelanović odgovor vidi u tome što su toponimi na *-ani/-ane* već izvedeni tim formantom te bi homofonijske sekvencije (npr. *Banjanjanin od Banjani*) bile artikulacijski neizražajne. Pored sufiksa *-anin* i *-ac* javlja se i sufiks *-anac*, sufiks nastao iz veze *toponimi na -ani + -ac*. Izvođenje se sufiksom *-anac* najčešće susreće na jugoistočnome dijelu štokavskoga prostora pa se to može usporediti s podatkom da tamo i ima najviše toponima na *-ani/-ane*. Sufiks *-čanin* nije organski samostalan sufiks, već su u jednome tvorbenom elementu ujedinjena dva, *-ac* i *-anin* s palatalizacijom na njihovu spoju. Bezafiksarna tvorba etnika od toponima na *-ani/-ane* u najužoj je vezi s nastankom naziva lokaliteta ove kategorije. Kao što prema nazivu npr. *Nikšići* koji je prvotno označavao ljude, a postupno počeo označavati kraj u kojemu su nastanjeni jedninski oblik *Nikšić* označava čovjeka odgovarajućega plemena, tako se isti sadržaj izražava kategorijom množina/jednina i oblicima tipa *Ridani/Ridanin*.

5. KTETICI

Ktetik (grč. *ktetikos*; posvojni, prisvojni) je u lingvistici posvojni pridjev izveden od imena naseljenoga mjesta (ili od etnika ili etnonima), npr. *zagrebački* < *Zagreb*. (Simeon 1969: 725)

5.1. Tvorba ktetika

Ktetici se tvore sufiksima *-ački*, *-ički*, *-ski* i njegovom alternantom *-ki*. Kao osnova u prvome redu dolazi zemljopisni pojam, a etnik samo onda kada postoji kakva glasovna zapreka. Na primjer: *bašćanski*⁴ (*Baška*), *bednjanski* (*Bednja*), *kambodžanski* (*Kambodža*). Rijetko se izvodi od etnika bez razloga, npr. *Hercegovac* > *hercegovački*. (Barić i dr. 1999: 201)

Ktetikom je, bez obzira na osnovu, označen ne samo odnos prema zemljopisnome imenu nego i prema etniku od toga imena, jer prema obje imenice imamo u pravilu samo jedan pridjev, npr. *babelonski* < *Babilon*, *Babilonija*, *Babilonac*, *bosanski* < *Bosna*, *Bosanac*. Iznimno, kada to traže posebni razlozi, upotrebljavaju se ktetici od svake riječi posebno. (Babić 1975: 144)

U većini slučajeva pravilo za tvorbu ktetika vrlo je jednostavno. Na osnovu se dodaje nastavak *-ski* (staroslavenski *-ьski*). Taj je poluglas djelovao na promjenu suglasnika, koji se nalazio ispred njega, pa smo od velarnih glasova *k*, *g*, *h* dobili *č*, *ž*, *š*, a od *c* smo dobili *č*, dakle: *riječki* < *riječ-ski* < *rijek-ьski*: *Rijeka*, *paški* < *paž-ski* < *pagьski* < *Pag*. (Hraste 1953: 48) No kod ktetika postoje varijacije u pogledu osnove. Dok primjerice kod *Beograd*, *Sarajevo*, *Ljubljana*, *Milan*, *Rim*, *Berlin* ktetici glase *beogradski*, *sarajevski*, *ljublanski*, *milanski*, *berlinski*, tj. pridjevska je osnova jednaka toponimu, u toponimima je *Zagreb*, *Skoplje*, *Priština* osnova drugačija: *zagrebački* od staroga etnika *Zagrebec*, *skopski* izbacivanjem *-lje*, *prišteviski* od osnove etnika *Prištevac* izbacivanjem sufiksa *-ina*.

Skok (1954: 34) navodi da postoji više tipova za osnove:

1. Ktetik se pravi neposredno dodavanjem sufiksa na toponim. To je i najčešći slučaj. (npr. *bečki*)

⁴ V. npr. Dorčić, Vinko. Bašćanski ili bašćanski. *Jezik: časopis za kulturu hrvatskoga književnog jezika* 22/1. 2–4.

2. Ktetik se pravi od etnika dotičnoga toponima. (npr. *dubrovački* od etnika *Dubrovac, „stanovnik mjesta koje se zove Dubrova“)
3. Ktetik se pravi ispuštanjem sufiksa u toponimu. (npr. *Zagorje* > *zagorski*)
4. Ako je toponim pridjevska sintagma (pridjev + imenica), ktetik se pravi od samoga pridjeva.

Skok navodi i neke zanimljivosti kod ktetika. Na primjer, toponim *Vinkovci* je *plurale tantum*, a njegov je ktetik *vinkovački*, kao da je toponim *singulare tantum*. Ako je toponim izvedenica na *-nik*, ktetik se ne tvori od osnove sa *-nik*, nego od prvobitnoga pridjeva. Tako imamo *Šibenik*, toponim koji je izveden od *šiba*, pridjev **šiben*, ktetik *šibenski*, a ne *šibenički*. Nadalje, ako je ime zemlje poimeničeni pridjev ženskoga roda kao *Hrvatska*, *Grčka*, *Mađarska*, ktetik ostaje isti, bez ikakve promjene i znači 1. ono što pripada zemlji i 2. ono što pripada narodu. Ako je ime zemlje oblikovano pomoću nenaglašenoga latinskog sufiksa *-ia*, npr. *Srbija*, ktetik se pravi odbacivanjem latinskoga sufiksa: *srpski*. Iznimku čini *Dalmacija* čiji je ktetik stvoren dodavanjem našega pridjevskog sufiksa na osnovu; *Dalmatinac*. Od latinskoga *Istria* nastalo je *Istra* i ktetik je *istarski* s nepostojanim *-a-* prema *Istranin*. Ako je ime kraja nastalo od imena rijeke pomoću sufiksa *-ina* i prefiksa *-po*, sufiks se ispušta u etniku i ktetiku, npr. *Podravina* > *Podravac*, *podravski*. Ako je ime kraja kolektivna riječ oblikovana pomoću sufiksa *-je*, taj se sufiks ispušta, npr. *Zagorje* > *zagorski*, *Prigorje* > *prigorski*. Od imena zemalja koje su nastale od imena rijeka, npr. *Bosna*, ktetik je *bosanski* prema *Bošnjak*. Kod hidronima i oronima, ktetik je jednak njima, npr. *Dunav* > *dunavski*, *Drava* > *dravski*.

Ktetici tvoreni od polusloženičkih toponima obično se tvore srastanjem i pišu se kao jedna riječ, npr. *Herceg-Novi* > *hercegnovski*, a na granici složeničnih dijelova ne dolazi do alternacije suglasnika, npr. *Ivanić-Grad* > *ivanićgradski*. (Barić i dr. 1999: 201)

Ktetici se od dvočlanih i višečlanih toponima tvore po nekoliko obrazaca, ali su najčešće složenice kao i od ostalih atributnih sintagma: *banjolučki*, *bjelopoljski*, *crnogorski*, *dugoselski*, *grubišnopoljski*, *slavonskobrodski*. Katkad se tvore i srastanjem: *gučegorski* < *Guča Gora*, *marijabistrički* < *Marija Bistrica*, *šrilanski* < *Šri Lanka*.

Složeni se ktetici od imena mjesta upotrebljavaju samo u službenoj upotrebi ili kada je to potrebno zbog opreke u značenju, *slavonskobrodski*, *bosanskobrodski*. Inače se upotrebljava nesložen ktetik i od višečlanoga naziva: *miholjački* < *Donji Miholjac*, *petrovoselski* < *Staro Petrovo Selo*. (Babić 1991: 383)

Kod tvorbe ktetika od tuđih toponima vrijede opća pravila o zamjenjivanju suglasnika i suglasničkih skupova. Budući da se pišu fonetski⁵, kao i u etnika, važan je izgovor osnovne riječi, npr. *Wales* [vels] > *velški*. (Barić i dr. 1999: 202)

Postoje primjeri u kojima se tvorba ktetika ne vrši prema pravilima, nego po jezičnome osjećaju stanovnika nekoga mjesta ili kraja. Po pravilu bi npr. od imenice *Klis* ktetik trebao biti *kliski*, ali je *kliški* jer narod tako govori. Nadalje, od imenice *Vis* pridjev bi trebao glasiti *viski*, ali narod govori *viško vino*, *Viški kanal*. Nepravilno se tvori i pridjev *korčulanski*. Morao bi glasiti *korčulski*, ali ga je narod napravio od etnika *Korčulanin*, a ne od zemljopisnoga imena *Korčula*. Zato je važno, pored pravila, znati kako narod nekoga mjesta ili kraja izgovara neki posvojni pridjev od zemljopisnoga imena kao i etnik za muški i ženski rod. Hraste (1953: 49) navodi da je taj je oblik pravilniji, ako nije dijalekatski i ako se glasovno i morfološki ne protivi pravilima standardnoga jezika.

⁵ V. poglavlje 6.

6. PRAVOPISNI PROBLEMI ETNIKA I KTETIKA

Kada govorimo o etnicima i kteticima kao pravopisnome problemu, tada se to odnosi na uvrštavanje etnika i ktetika u pravopisne rječnike, pisanje ktetika izvedenih od toponima s kajkavskim sufiksom *-ec* te fonetizirano pisanje ktetika ili pisanje izvorno do tvorbene granice. Teško je odrediti kriterije po kojima su toponimi, etnici i ktetici u povijesti ulazili u pravopisne rječnike. Negdje je odlučivao broj stanovnika, negdje kulturno-povijesna znamenitost, negdje administrativna uloga, pravopisni razlozi, ali ti kriteriji nisu dosljedno provedeni. Težak (1973: 55) je izrazio potrebu za rječnicima toponima, etnika i ktetika, a 43 godine kasnije (2016.) izdan je *Hrvatski mjesni rječnik* koji donosi književne i mjesne likove etnika i ktetika te možemo reći da je time prvi problem djelomično riješen. (v. poglavlje 4.1.)

Problem se kod ktetika javlja i kod prenošenja dijalektalnoga lika u standardni, odnosno kod tvorbe ktetika od domaćega toponima sa završetkom *-ec*. Nekadašnji su pravopisi preporučali štokavski završetak *-ački*. No već je Babić (1966: 104) izrazio sumnju u normiranje štokavskoga završetka *-ački*: „Očito je da je *-ečki* izvan glasovnoga sustava štokavskoga dijalekta, ali pri normiranju ove pojave treba uzeti u obzir mnoge razloge, a posebno pitanje, može li se u svim primjerima provesti *-ački*, npr. *klanječki* < *Klanjec*, *ivanečki* < *Ivanec*“. Šojat (1974: 28) također navodi: „Dok je god u osnovnom obliku toponima dopušten sufiks *-ec*, završetak *-ečki* u njihovih ktetika jedino je logičan i nimalo protivnan književnoj fonetici i morfologiji“. Današnje je razmišljanje da je završetak *-ec* dio osnove i treba ga zadržati i u ktetiku, npr. *Vrbovec* > *vrbovečki*, *Čakovec* > *čakovečki*. (Barić i dr. 1999: 201) To ima i praktičnu, razlikovnu vrijednost jer se tako mogu razlikovati ktetici izvedeni od *Brestovac* i *Brestovec*, *Vrhovac* i *Vrhovec*. (Težak 1973: 53)

Dvije su mogućnosti (fonetizirano ili izvorno do tvorbene granice) u hrvatskim pravopisima kroz povijest postojale u pisanju ktetika. Tako se moglo pisati i *newyorški* i *njujorški*. Pisanje ktetika postalo je pravopisno upitno 1986. izlaskom Anić-Silićeva pravopisa jer je tada čvrsto normirano pravilo da se ktetici pišu prema izgovoru iz jezika iz kojega dolaze. (Ham 2015: 107) Suvremeni hrvatski pravopisi uglavnom propisuju fonetizirano pisanje ktetika uz neke iznimke.

Pravopis hrvatskoga jezika Vladimira Anića i Josipa Silića iz 2001. godine također propisuje da se pridjevi i imena stanovnika napravljeni od stranih imena naseljenih mjesta pišu transkribirano (pridjevi malim, a imena velikim početnim slovom). Na primjer: *kembrički* – *Kembridžanin*. (Anić, Silić 2001: 43)

Hrvatski pravopis Lade Badurine, Ivana Markovića i Krešimira Mićanovića (²2008.) propisuje da se odnosni pridjevi na *-ski* i etnici izvedeni od stranih vlastitih imena pišu s prilagođenom osnovom, npr. *Dublin – dablinski – Dablinac, Dablinka*. Nadalje donosi pravila koja treba slijediti pri izvođenju odnosnih pridjeva od stranih vlastitih imena; transkripcijska pravila, pravila o promjenama fonema na morfemskim granicama, pravila o sastavljenome pisanju izvedenica, posebna pravila o pisanju velikoga i maloga slova. Također smatra da se pri pisanju pridjeva na *-ski* osnova može zadržati u izvornome obliku u slučaju da bi pravila dovela do neprepoznatljivosti osnove imenice ili kada novotvoreni pridjev nije potpuno usvojen. Tada se pridjev piše običnim pismom, a ne kurzivom. (Badurina-Marković-Mićanović 2008: 208–216)

Hrvatski pravopis Stjepana Babića i Milana Moguša (2011.) propisuje da se pridjevi s dometkom *-ski* od ponašenica pišu prema ponašenome obliku: *talijanski, njemački, rumunjski, rajnski*, dok se pridjevi od ostalih mjesta s dometkom *-ski* pišu izvorno do morfemske granice: *bolonjski, cambrički, hollywoodski, leipziški*. Ponašeno se pridjev piše ako je tako usvojen, npr. *grinički* (Greenwich) ili ako tako traži određena struka, npr. *čatamski vranac* (Chatam Shag). Etnici se u načelu tvore tako da se osnove pišu ponašeno: *Anžuvinac, Arpadović, Lajpcižanin, Luksemburžanin, Njujorčanin*. (Babić-Moguš 2011: 53)

Hrvatski pravopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje (2013.) propisuje da se pridjevi od zemljopisnih imena pišu fonetizirano jer to smatra logičnijim i sustavnijim (ne pojavljuju se u istoj riječi w, x, y i č, ć, š, ž) npr. *bolonjski, buenosaireski, čikaški*, ali dopušta i izvorni zapis imena do tvorbene granice ako iz odnosnoga pridjeva nije jasno od kojega je imena izveden, npr. *Bridgetown – bridgetownski, Milwaukee – milwaukeejski*. Što se etnika tiče, vrijedi isto pravilo. Etnici se pišu fonetizirano. Ako je iz imena mjesta teško izvesti etnik, može se upotrijebiti obrazac *stanovnik + ime mjesta u genitivu*, npr. *stanovnik Los Angelesa, stanovnica Georgetowna*. (Jojić i dr. 2013: 69)

Ham (2015: 111) smatra da je izvorno pisanje ktetika dijelom hrvatske pravopisne tradicije, a izgovorno pisanje (uz transkripcijska pravila) dijelom nehrvatske tradicije (politički su unitaristički pritisci zaslužni za upade izgovornih likova u hrvatske pravopise 1930. i 1960). Zatim zaključuje: „U takvom se položaju najbolje osloniti na tradiciju i prikloniti se izvornomu pisanju ktetika ili normirati dvostrukosti (kao lošije rješenje) te nastojati da se slobodno upotrebljavaju. Bez naknadnih političkih upada i politički nametnutih pravopisnih pokušaja, vrlo bi se brzo izbistrilo pišemo li češće *münchenski ili minhenski*,

bleiburški ili blajburški, leipziški ili lajpciški, cambrički ili kembrički, hollywoodski ili holivudski.“

Jezični savjetnici dopuštaju oba lika, izvorno pisanje ktetika do tvorbene granice te fonetsko pisanje, ali se uglavnom priklanjaju fonetskome pisanju. (v. npr. Opačić 2009: 74, Frančić, Hudeček, Mihaljević ²2006: 180, Hudeček, Mihaljević 2009: 41, Barić i dr. 1999: 202, Blagus Bartolec i dr. 2016: 100). Ističe se, da kada se odabere jedan način pisanja, treba ga dosljedno primijeniti u pisanoj komunikaciji.

7. ISTRAŽIVANJE

Korpus tekstova koji suvremenu normu tipično predstavlja pripada jeziku masovnih sredstva priopćavanja pa smo upravo publicistički stil odabrali za istraživanje. Cilj je istraživanja uvidjeti je li u publicističkome stilu pisanje ktetika fonetizirano ili se još uvijek piše izvorno do tvorbeno granice te prikazati uporabu etnika te tvorbeno modele dosad manje spominjanih etnika čija je povećana uporaba zabilježena u vrijeme velikih prvenstava, olimpijada, natjecanja. Istraživanje smo etnika proveli u novinama i na portalu *Sportske novosti*, dok smo za ktetike istražili portale *Glas Istre*, *Jutarnji list*, *Večernji list* i *Novi list*, novine *Jutarnji list*, *Večernji list*, *Slobodnu Dalmaciju*, *Novi list* te dva tjednika *Nacional* i *Globus*.

7.1. Istraživanje ktetika

- Portali

Provjerili smo pisanje na portalima na desetak primjera za koje smo smatrali da se često upotrebljavaju te su također navedeni i kao primjeri u hrvatskim pravopisima: *newyorški* ili *njujorški*, *lajpciški* ili *leipziški*, *züriški* ili *ciriški*, *münchenski* ili *minhenski*, *bolognski* ili *bolonjski*, *daytonski* ili *dejtonski*, *bruxelleski* ili *briselski*, *schengenski* ili *šengenski*, *stockholmski* ili *štokholmski* i *hollywoodski* ili *holivudski*. Tekstovi su preuzeti u izvornome obliku, bez preinaka.

Djela su mu prevedena na više od dvadeset jezika, a napisao je i šest drama koje se izvode na stotinjak svjetskih pozornica, uključujući i newyorški Broadway, te je prvi švedski pisac čija je kratka priča objavljena u prestižnom časopisu The New Yorker. (Glas Istre, 5. 9. 2018.)

Legendarni njujorški hardcore bend Madball stiže u Pulu u subotu, 14. srpnja te će nastupiti na terasi kluba Uljanik u sklopu 15. festivala Viva La Pola. (Glas Istre, 8. 6. 2018.)

Najstarija natjecateljica newyorškog maratona, 86-godišnja Joy Johnson, umrla je u ponedjeljak poslijepodne, dan nakon što je istrčala 42 kilometra poznate utrke. (Jutarnji list, 6. 11. 2013.)

Njujorški guverner Andrew Cuomo lako je pobijedio glumicu Cynthiju Nixon te osigurao nominaciju Demokratske stranke za treću utrku za mjesto guvernera, pokazuju neslužbeni rezultati u četvrtak navečer. (Jutarnji list, 14. 9. 2018.)

Newyorška petorka priredila jako dobar koncert u Močvari. (Večernji list, 11. 9. 2017.)

Havaianasov debi na modnim pistama njujorškog tjedna mode. (Večernji list, 13. 9. 2018.)

Liječničke ekipe su ušle u zrakoplov i pregledale putnike »jednog po jednog« ne bi li uočile eventualne simptome i odlučile hoće li ih pustiti ili zadržati u zrakoplovu, rekao je Eric Phillips, glasnogovornik newyorškog gradonačelnika. (Novi List, 5. 9. 2018.)

Voda koja je procurila iz glavne cijevi na njujorškom međunarodnom aerodromu John F. Kennedy izazvala je odgodu nekih letova u nedjelju i nove nevolje putnicima nakon što je zimska oluja prouzročila kašnjenje stotina letova posljednjih dana. (Novi list, 8. 1. 2018.)

Leipziški sajam ugostit će oko tri tisuće autora, a u sajamskom prostoru će izlagati oko 2400 izlagača iz čak 42 zemlje. (Večernji list, 23. 3. 2017.)

Na Lajpciškome sajmu Zajednica njemačkih nakladnika dodjeljuje dvije velike nagrade. (Večernji list, 11. 3. 2003.)

Zašto me ove godine organizatori nisu zvali, ne bih znala reći, no legitimno je da traže nove suradnike. Šteta je jedino što im moje iskustvo i poznavanje Lajpciškog sajma – od 2000. sudjelujem u njegovim programima – nisu potrebni, jer bih im mogla ponešto prenijeti. (Novi list, 2. 3. 2018.)

Prisjetimo se luđačkog pokreta rođenog u ciriškom Cabaret Voltaireu. (Jutarnji list, 11. 7. 2016.)

U svojoj jedinoj sezoni van Sjeverne Amerike, Smith je nastupao za ciriški ZSC Lions. Prošle sezone je u Falconsima odigrao 28 utakmica i upisao 19 bodova. (Večernji list, 18. 7. 2016.)

Ove godine njihovi plivači preplivat će čuveni La Manche. Drugi će se pak uputiti preko Gibraltarskih vrata, treći planiraju poći put ciriškog jezera, a nekoliko njih plivat će oko Manhattana. (Novi list, 28. 9. 2018.)

Minhenski Bayern, kako sami kažu, najveći je nogometni klub na svijetu kojeg formalno na planeti podržava gotovo 300 tisuća članova. (Glas Istre, 4. 6. 2018.)

Hrvat izazvao kaos u minhenskom hotelu. Njemačka policija traga za mladićem koji je napravio incident u bordelu u Münchenu. Kako navodi jedan münchenski portal, riječ je najvjerojatnije o Hrvatu. (Jutarnji list, 12. 8. 2018.)

Posljednja ratna utakmica odigrana je 23. travnja 1945. i u njoj je minhenski Bayern rezultatom 3:2 pobijedio svog gradskog rivala TSV 1860. (Jutarnji list, 2. 9. 2018.)

Dio minhenske zračne luke u subotu sredinom dana ponovno je otvoren za promet. (Večernji list, 28. 7. 2018.)

Hrvat nasred münchenskog kolodvora pokazivao genitalije. (Večernji list, 11. 6. 2018.)

Iako je sajam F.re.e. samo jedna od mnogobrojnih aktivnosti na njemačkom tržištu koje Turistička zajednica Kvarnera provodi kontinuirano već godinama, ipak upravo minhenski sajam, uz onaj u Stuttgartu smatramo najutjecajnijim. (Novi list, 22. 2. 2018.)

To su: nekadašnji predsjednik Papinskog odbora za povijesne znanosti Walter Brandmüller (87), pa bivši bolognski nadbiskup Carlo Caffarra (76), koga je sveti papa Wojtyła poslao u Bolognu da nastavi napor svoga prethodnika kardinala Biffija u kroćenju toga “najcrvenijega” talijanskog grada. (Jutarnji list, 11. 2. 2017.)

Bolonjski proces u Hrvatskoj je otpočetak išao krivo. Govorilo se da je njegovo uvođenje uvjet Hrvatske za ulazak u EU, što nije bilo točno, i što je u Sloveniji bilo obrnuto, kazao je i dodao da se potom uvidjelo da prvostupnici nemaju mjesto na tržištu rada. (Jutarnji list, 18. 9. 2018.)

BiH je i dalje spora u provedbi Bolonjskog procesa. Dilberović je kazala kako je Bolonjski proces usvojen još 1999. godine, ali da BiH kada je u pitanju njegova provedba ide presporo. (Večernji list, 16. 3. 2016.)

Više od polovice ispitanika smatra da je Bolonjski proces dobra ideja, ali je njegova praksa loša, četvrtina bi taj proces ukinula, a samo šest posto ispitanika smatra ga dobrim, pokazalo je istraživanje EduCentra provedeno na 300 ispitanika. (Novi list, 14. 6. 2016.)

Ministar vanjskih poslova Rusije Sergej Lavrov rekao je u petak u Sarajevu da Moskva neupitno podržava Daytonski mirovni sporazum, suverenitet i teritorijalni integritet BiH te je odbacio navode da podupire bilo koju političku stranku na skorašnjim izborima. (Glas Istre, 21. 9. 2018.)

Kada su Alija Izetbegović, Slobodan Milošević i Franjo Tuđman potkraj 1995. potpisivali Daytonski sporazum, vjerojatno im nije bilo na kraj pameti da će njihovi nasljednici izgubiti taj važan dokument. (Jutarnji list, 23. 8. 2017.)

Originalni primjerak Daytonskog sporazuma koji je godinama smatran nestalim a pronađen je tijekom policijske racije na Palama u utorak bio je ponuđen na prodaju na "crnom" tržištu a preprodavač je za taj dokument tražio 100 tisuća konvertibilnih maraka (50 tisuća eura), podatak je kojega je u srijedu objavila policija Republike Srpske. (Večernji list, 1. 11. 2017.)

Bitno je da se ne puca, a njima puno ne znači što je nepravda. Žao mi je što nisu shvatili da je Dejtonski sporazum trebao biti samo prelazna faza i da je trebao samo zaustaviti rat, ali kasnije je trebalo istinski proces napraviti. (Večernji list, 13. 2. 2017.)

Ideja je da dvije "zaraćene" strane u SDP-u potpišu dokument o daljnjem nenapadanju, svojevrsni "Daytonski sporazum" unutar SDP-a, kaže Kolarić. (Novi list, 18. 8. 2018.)

Aktualni sraz političkih svjetonazora u HDZ-u možda se može - vrlo uvjetno - nazvati sukobom briselskog i klerikalno-zavičajnog lobija. Za premijera Plenkovića može se primijeniti opis kojim je Milijan Brkić ocrtao Zorana Milanovića - da je "briselski ćato", dok za samog Brkića postoji niz zanimljivih javnih usporedbi. (Glas Istre, 23. 9. 2018.)

Britanska policija uhitila je, u sklopu istrage povezane s pariškim i bruxelleskim napadima, pet osoba pod sumnjom da su pripremali teroristička djela. (Jutarnji list, 15. 4. 2016.)

Briselski SDP-ovac o stanju u stranci. (Jutarnji list, 12. 2. 2018.)

U utorak je stao pred novinare na kaotičnoj press konferenciji u bruxelleskom Press Clubu, ispred kojeg su ga dočekali i pristaše i protivnici katalonske neovisnosti, a unutar kojeg su ga čekali novinari stiješnjeni u prostoru koji prima trostruko manje ljudi no što ih se pojavilo na ovoj konferenciji. (Večernji list, 2. 11. 2017.)

Milanović: Ja sam nacionalni, građanski političar, nisam krotki, prevrtljivi briselski ćato. (Večernji list, 27. 8. 2016.)

Srbijanski predsjednik Aleksandar Vučić najvjerojatnije će otkazati najavljeni posjet Kosovu 9. rujna poslije poruka iz Prištine da nije dobrodošao, a moguće je i otkazivanje nastavka bruxelleskih pregovora u kojima posreduje šefica eurodiplomacije Federicka

Mogherini, zakazanih za petak, objavili su u četvrtak beogradski elektronički mediji. (Novi list, 6. 9. 2018.)

Ne živimo u socijalizmu u kojemu se komitet nije morao držati ustava i zakona kao pijan plota. Toga bi bar briselski dečki trebali biti svjesni. (Novi list, 5. 3. 2018.)

Hrvatska policija i sigurnosne službe od danas imaju pristup Schengenskom informacijskom sustavu (SIS), što će po riječima premijera Andreja Plenkovića povećati učinkovitost i vjerodostojnost hrvatske policije i sigurnosnih službi umreženih s partnerskim zemljama. (Glas Istre, 27. 6. 2018.)

Merkel hvali Hrvatsku zbog zaštite europskih granica i podupire ulazak u šengensku zonu. (Glas Istre, 28. 8. 2018.)

Od ulaska Hrvatske u schengenski prostor neće biti ništa ni ove, ali ni sljedeće godine. Gora od te vijesti je samo ona da se u ovom trenutku uopće ne zna kada bi Hrvatska mogla ući u Schengen, bez obzira na to ako i u dogledno vrijeme budu završene tehničke pripreme i Bruxelles da zeleno svjetlo. (Jutarnji list, 9. 2. 2017.)

Europski parlament je u tematskoj raspravi na plenarnoj sjednici u Strasbourgu podržao ulazak Hrvatsku šengensku zonu, što bi se, po očekivanjima hrvatskih europarlamentaraca, moglo dogoditi 2019. godine. (Jutarnji list, 14. 12. 2017.)

Slovačka kao članica OECD-a i schengenskog prostora podržava Hrvatsku u tome da se pridruži članstvu tih dviju organizacija, rekao je jučer u Zagrebu vršitelj dužnosti slovačkog ministra vanjskih poslova Ivan Korčok na sastanku s hrvatskom kolegicom Marijom Pejčinović Burić. (Večernji list, 19. 2. 2018.)

Ministar unutarnjih poslova Davor Božinović u petak se u Berlinu sastao s njemačkim saveznim ministrom Horstom Seehoferom koji je čvrsto podržao ulazak Hrvatske u šengenski prostor. (Večernji list, 15. 6. 2018.)

Novi njemački ministar unutarnjih poslova Horst Seehofer želi kontrole na njemačkim granicama zadržati na neodređeno razdoblje te ih proširiti i na ostale prijelaze čime bi Njemačka praktički izišla iz Schengenskog sustava, prenosi dnevnik Welt am Sonntag u nedjelju. (Novi list, 18. 3. 2018.)

»Mislim da je u interesu cijele Europske unije pa tako i Slovenije da Hrvatska što je moguće prije uđe u šengenski prostor radi svih ovih sigurnosnih ugroza s kojima se suočavamo, uključujući i ilegalne migracije«, naglasila je hrvatska predsjednica. (Novi list, 10. 9. 2018.)

Muškarac ranjen u eksploziji pred ulazom u postaju stockholmske podzemne željeznice u nedjelju umro je u bolnici, priopćila je švedska policija i dodala da ne vjeruje da je incident povezan s terorizmom. (Glas Istre, 7. 1. 2018.)

Tko god je svojedobno digao kredit s valutnom klauzulom u švicarskom franku i sada ne tuži banku, boluje od stockholmskog sindroma, poručuje Goran Aleksić, saborski zastupnik i jedan od istaknutih članova Udruge Franak. (Jutarnji list, 17. 8. 2018.)

„Moje iskustvo sa štokolmskom dijetom bilo je takvo da sam se osjećala kao da sam u sedmom nebu. Izgubila sam 16 kilograma viška i osjećam se odlično,“ kaže Eva (37). Pročitajte intervju i saznajte gdje možete dobiti savjete nutricionista za gubitak kilograma! (Jutarnji list, 13. 2. 2018.)

Brat mu je za “Slobodnu Dalmaciju” izjavio ili da se bojao da je riječ o prijeveri, da je po njega došla druga milicija, ili je obolio od stockholmskog sindroma, odnosno osjeća ovisnost o svojim uzničarima. Pokušali smo o toj epizodi porazgovarati s Ančićem, ali nas je odbio jer se još nije ni čuo ni vidio s Ivanom. (Večernji list, 23. 5. 2018.)

Muškarac ranjen u eksploziji pred ulazom u postaju stockholmske podzemne željeznice u nedjelju umro je u bolnici, priopćila je švedska policija i dodala da ne vjeruje da je incident povezan s terorizmom. (Novi list, 7. 1. 2018.)

Sveukupan broj nuklearnih glava je u odnosu na početak 2017. pao za 470, tvrdi štokolmski Međunarodni institut za mirovna istraživanja (SIPRI). (Novi list, 18. 6. 2018.)

Slavna hollywoodska glumica Julia Roberts ovih dana boravi u Lijepoj Našoj. (Glas Istre, 24. 9. 2017.)

Sada se kao nagradu za prvu glavnu ulogu i prelazak u prvu holivudsku ligu počastio tehnološkom poslasticom, pravim trkačim automobilom, malim no iznimno kompetitivnim i brzim Porscheom 550 Spyder. (Glas Istre, 30. 9. 2018.)

Tako se slavni hollywoodski glumac Mark Wahlberg na svojem Instagramu pohvalio videom na kojem s obitelji prati utakmicu, a nakon što je Rusima čestitao na fantastičnom nastupu na

Svjetskom prvenstvu, nama je poručio: "Hrvatska, izvrsna pobjeda". (Jutarnji list, 9. 7. 2018.)

HOLIVUDSKI GLUMAC OBJAVIO SVOJ BIZARNI DNEVNI RASPORED, FANOVI ZAPREPAŠTENI 'Pa kada to ustaješ iz kreveta!?' Imaš milijune, pa što ti to treba' (Jutarnji list, 12. 9. 2018.)

Mnoge je iznenadilo i oduševilo kada su vidjeli da se hollywoodski glumac Mark Wahlberg na svojem Instagram-profilu pohvalio videom u kojem s obitelji prati utakmicu. (Večernji list, 11. 7. 2018.)

Halle Berry opet ljubi, u vezi je s poznatim holivudskim glumcem. (Večernji list, 1. 6. 2018.)

Još jedan hollywoodski razvod: Shia LaBeouf ostavio suprugu zbog britanske pjevačice. (Novi list, 26. 9. 2018.)

Glumac koji slovi za jednog od najpoželjnijih holivudskih muškaraca, u braku je šest godina, a sa suprugom Camilom u vezi dvostruko dulje. (Novi list, 17. 9. 2018.)

Analizirajući internetske portale uočili smo neujednačenost u pisanju ktetika. U svim primjerima, osim *ciriški*, portali upotrebljavaju i fonetizirano pisanje ktetika i pisanje ktetika izvorno do tvorbene granice te njihova pravopisna stajališta nisu jasna. Nekad se čak i u istome tekstu pojavljuju te dvije inačice. Svi portali donose primjere *newyorški* i *njujorški*, *hollywoodski* i *holivudski* te *schengenski* i *šengenski*. *Večernji list* donosi primjere *leipziški* i *lajpciški*, *Novi list* *lajpciški*, dok na ostalim portalima nisu zabilježeni ti ktetici. *Jutarnji list* i *Večernji list* donose primjere *münchenski* i *minhenski* dok *Glas Istre* i *Novi list* donose samo primjer *minhenski*. Svi analizirani portali donose primjer *daytonski*, a *Večernji list* donosi još i *dejtonski*. *Novi list* i *Večernji list* donose primjer *bolonjski* dok *Jutarnji list* donosi još i primjer *bolognski*. Analizirani portali donose primjere *bruxelleski* i *briselski*, dok *Glas Istre* donosi samo *briselski*. Svi portali donose primjer *stockholmski*, dok *Novi list* i *Jutarnji list* donose još i primjer *štokolmski*.

- Novine

Budući da portali često nemaju lektore, htjeli smo provjeriti kakvo je stanje u novinama. Analizirali smo pet brojeva novina *Jutarnji list* i *Večernji list* (17. 9. 2018. – 10. 10. 2018.), pet brojeva novina *Novi list* i *Slobodna Dalmacija* (6. 10. 2018. – 11. 10. 2018.) te

pet brojeva tjednika *Globus* (24. 8. 2018. – 5. 10. 2018.) i *Nacional* (4. 9. 2018. – 2. 10. 2018.). Slijedi tablični prikaz rezultata.

Tablica 2. Rezultati istraživanja prema pojedinim novinama

Novine	Izvorni zapis do tvorbene granice	Fonetički zapis
Jutarnji list	newyorški, hollywoodski, genevski, münchenski, daytonski, washingtonski	njujorški, holivudski, losanđeleski, minhenski, ženevski
Večernji list	washingtonski, hollywoodski, daytonski, haaški, bruxelleski, newyorški, wimbledonski	bolonjski
Novi list	daytonski, hollywoodski, marseillski	haški
Slobodna Dalmacija	hollywoodski, newyorški, bruggeski, münchenski, haaški	
Globus	washingtonski, bleiburški, bruxelleski, daytonski	briselski
Nacional	daytonski, haaški, bleiburški, bruxelleski	holivudski, bolonjski

Tablica 1. pokazuje da je broj ktetika u novinama nejednak. Najviše smo ktetika pronašli u *Jutarnjem* i *Večernjem listu* dok ih je najmanji broj zabilježen u *Novom listu*. Iz rezultata je očito da *Večernji list* i *Slobodna Dalmacija* imaju najujednačeniji način pisanja ktetika. Ktetike pišu uglavnom izvorno do tvorbene granice. Pravopisno stajalište *Jutarnjeg lista* nije jasno jer većinu oblika donosi i fonetizirano i u izvornome obliku do tvorbene granice. Brojevi *Nacionala* i *Globusa* donose malo primjera, ali se može reći da je i tamo prevladalo izvorno pisanje do tvorbene granice. Općenito se može zaključiti da unatoč pravopisnim preporukama u istraženim novinama još uvijek prevladava izvorno pisanje ktetika do tvorbene granice. Također, može se zamijetiti da se ktetici ne upotrebljavaju često već se oni zamjenjuju sintagmama (npr. *sajam u Münchenu*). Vjerojatno je to zato što govornici uglavnom izbjegavaju upotrebu jezičnih oblika u čiju uporabu nisu sigurni.

7.2. Istraživanje etnika

- Novine Sportske novosti

(28. 9. 2018.)

Engleze predvodi izbornik Gareth Southgate, kojem je stari ugovor trajao do 2020. godine. Tri dana nakon Engleske, Hrvatska će, opet na Rujevici, odraditi prijateljsku utakmicu s Jordanom, trenutačno 110. reprezentacijom svijeta koju vodi Belgijac Vital Borkelmans.

U pobjedi protiv Indijaca Škibola je zabio tri pogotka, a po jedan Skorin, Rančić, Vojnović, Rac i Pagadur.

A što se ostalih tiče, zar doista mislite da bi netko nemotiviran bio u stanju odigrati onakvih 20 minuta, kada Španjolci nisu bili u stanju ni iznijeti loptu iz svoje polovice, a kamoli nešto napraviti u narodu.

Parižani su jedini poraz ove sezone doživjeli protiv Liverpoola na Anfieldu u prvom kolu Lige prvaka.

Nijemci su pak u svojoj kandidaturi za Euro isticali odličnu prometnu povezanost i kvalitetne smještajne kapacitete kao neke od svojih najvećih prednosti.

Rossoneri su pokazali interes, a Španjolcu na kraju sezone istječe ugovor s Londončanima, stoga bi ovo bilo idealno vrijeme za odlazak.

Iznimno je važno za Staru damu da mladi Argentinac krene uzlaznom putanjom, jer bi u pohodu na razne trofeje morao odrigrati bitnu ulogu.

Klerić se pak, s Krka vratio razbijene glave, ali i on će za nedjelju i Oriovčane biti spreman.

Nakon ostvarene prve drugoligaške pobjede Bjelobrđani danas putuju u zagrebački Siget gdje ih iščekuje Hrvatski dragovoljac s bodom više na kontu od momčadi trenera Denisa Krstanovića.

Amerikanci su branitelji naslova, ali u Europu dolaze sa zahtjevnom zadaćom.

Splićani danas imaju presudan susret, Riječani u problemu.

A ne baš, Francuzi su broj 1 s našim Vukičevićem.

Čini se da su Europljani lagani favoriti u ovom dvoboju, iako će kapetan Švedanin Thomas Bjorn u sastav postaviti pet novaka.

Mađari u svom sastavu imaju nekoliko ubitačnih igrača poput braće Varga pa genijalnog Martona Vamosa, sigurno najboljeg mađarskog i jednog od najboljih vaterpolista na svijetu.

Za četrdesetogodišnjeg Šibenčanina Gorana Pericu prošlotjedni nastup na Ironman triatlon natjecanju u Italiji zauvijek će ostati u sjećanju.

(6. 10. 2018.)

Briljirao je dvostruki strijelac, ljubimac navijača, Alžirac Islam Slimani.

Slimani je bio junak pobjede, a najsretniji je osvajanjem bodova neprijeporno bio trener Fenera, 47-godišnji Nizozemac Phillip Cocu.

Spartak nas je prilično namučio, želim svojim Slovacima mnogo sreće.

Iako statistika pokazuje da su Bijeli jako uspješni u utakmicama s Osječanima, 'domaće' brojke nude drukčiju sliku.

Da su se Šibenčanima za doprinos u oslobađanju rada sv. Vlahe Dubrovčani zahvalili (...).

Puljani na gostovanju u Koprivnici traže putove potvrde dobre ere.

Zaprešićani su na krilu Ivana Mamuta stigli do treće prvenstvene pobjede i tako su pobjegli iz opasne zone.

Nezadovoljstvo Kolumbijca nakon Ajaxa bilo je ogromno.

Policija iz Las Vegasa ponovno je otvorila slučaj, a Mayorgin odvjetnik tvrdi kako njegova štíćenica nije jedina žrtva slavnog Portugalca.

I bio je u pravu, jer je Klopp posegnuo duboko u blagajnu i iz Rome doveo Brazilca Alissona u transferu vrijednom 62,5 milijuna eura.

Dan nakon pobjede, te dan uoči odlučujućeg dvoboja s Kazahstancima razgovarali smo u makarskoj kavani Nautica gdje zalaze igrači Novoga vremena.

Na neriješeno je teško igrati, uvijek treba igrati na pobjedu – poručio je Slovenac Osredkar.

Trener finskoga prvaka Kampuksen Dynama Crnogorac Vasko Vujović osjetio je snagu Novoga vremena (...).

Prošlu godinu smo radili kao psi da bismo bili prvaci, a onda dođe Liga prvaka, a Finac me pokosio, nokautirao i nakon toga nisam igrao.

Kinezi se svemu tome dive.

Sesvećani su s pola snage polako svladali vrlo slabe goste iz Solina.

Zadrani su se dobro posložili.

S vrha će Čepinčani gledati svoga nedjeljnog domaćina u Vinkovcima.

Znamo da nas čeka protivnik nakrcan individualnom kvalitetom, ali kako nas krasi momčadski duh tada će Vinkovčani doista morati odigrati na gornjoj granici mogućnosti kako bi nas pobijedili i preskočili u redoslijedu.

Jelisavčani gostuju kod Zrinskog.

Zabočani će biti opasni za svakoga, jer nije tu samo Marko Tomas na otvorenom ugovoru, u istom je statusu i Radovčić, pojačanje iz Šibenika.

Protiv Kineskinje je popravila i drugu stranu.

Iza 45-godišnje Čakovčanke Nikoline Babić, prve predsjednice (...).

Zato su se u Domu odbojke potrudili ponovno Zagrepčanima, koji, kako kaže trener Radovan Malević. vole i poznaju odbojku, dovesti Ligu prvaka.

Već po inerciji glavni bi im konkurenti trebali biti oslabljeni Kaštelani.

Oba su kaštelanska kluba oslabljena, Porečanke još zelene.

Skupina D posebno je zanimljiva jer su svi susreti završili rezultatom 3:0, a najbolje su na kraju ispale Srpkinje, pa Brazilke, djevojke iz Dominikanske Republike i Portorikanke, dok su se od Japana oprostile Kenijke i Kazahstanke.

Prve su bile Amerikanke, koje su pobijedile Kinu (3:1), dok su broncu osvojile Brazilke protiv domaćina Talijanki (3:2). Ruskinje su dijelile peto mjesto s Dominikankama, a Srpkinje sedmo s Japankama.

Tek su u petom setu uspjele slomiti otpor relativno niskih Tajlandanki, koje nevjerojatno dobro igraju u obrani.

Riječanke u pravilu treniraju gotovo svaki dan jer žele li biti u samom europskom vrhu, to je nužnost.

Koprivničanke ponovo u eliti.

Riječani su na svojoj Rujevici svladali Goričane 2:0.

- Portal *Sportske novosti*

Peruanci su bolje započeli utakmicu i u 11. minuti Flores je prvi zaprijetio snažnim udarcem preko gola, a dvije minute kasnije udarac Carrilla iskosa brani Schmeichel. Danci su u 36. minuti ostali bez Kvista, koji je teže ozlijedio rebra i iznešen je s terena, a njegova zamjena Schone je u 39. minuti uputio prvi opasni udarac za Dance, no peruanski vratar bio je spreman. (Sportske novosti, 16. 6. 2018.)

U sjajnoj utakmici, u kojoj je Belgija pokazala zašto je jedan od favorita za naslov prvaka, Tunižani su platili cijenu otvorene igre i izgubljenih lopti, koje su belgijski igrači pretvarali u pogotke. (Sportske novosti, 23. 6. 2018.)

Nogometaši Brazila i Švicarske plasirali su se u osminu finala E skupine Svjetskog prvenstva nakon što su Brazilci u Moskvi svladali Srbiju s 2:0, dok su u Njižnem Novgorodu Švicarci i Kostarikanci odigrali 2:2. (Sportske novosti, 27. 6. 2018.)

Dva su dana Senegalci u Osijeku, a danas su prema službenom protokolu nazočili konferenciji za medije. (Sportske novosti, 7. 6. 2018.)

Marokanac dobio slom živaca: 'Što je ovo, Svjetsko prvenstvo ili nekakav cirkus?' (Sportske novosti, 20. 6. 2018.)

Saudijci su prvi susret na SP-u izgubili s 0-5 protiv domaćina Rusije, a u srijedu u Rostovu igraju s Urugvajem. (Sportske novosti, 19. 6. 2018.)

Nogometaši Južne Koreje napravili su najveću senzaciju Svjetskog prvenstva u Rusiji. Koreanci su u posljednjem kolu skupine F šokirali i s Mundijala izbacili svjetske prvake Nijemce. (Sportske novosti, 30. 6. 2018.)

Ponosna sam na to što sam debela - poručila je bez kompleksa Angolka, uz dodatak kako ipak kani smršavjeti... (Sportske novosti, 9. 8. 2016.)

Južnoafrikanac Wayde van Niekerk osvojio je naslov olimpijskog pobjednika na 400 metara u Rio de Janeiru, a u finalu je postavio novi svjetski rekord s vremenom od 43.03 sekundi čime je za 15 stotinki nadmašio 17 godina staro vrijeme Amerikanca Michaela Johnsona. (Sportske novosti, 15. 8. 2016.)

Alžirac Abdellatif Baka osvojio je zlatnu medalju u kategoriji slabovidnih atletičara na 1,500 metara na paraolimpijskim igrama u Rio de Janeiru pobijedivši s rezultatom bržim od olimpijskog pobjednika Amerikanca Matthewa Centrowitza. (Sportske novosti, 14. 9. 2016.)

Kineskinja Hi Zi osvojila je srebrnu medalju u skokovima u vodu na Olimpijskim igrama u Rio de Janeiru, a onda je doživjela pravi šok na pobjedničkom postolju gdje joj je i uručeno srebrno odličje. (Sportske novosti, 15. 8. 2016.)

Do sukoba je došlo nakon što Libanonci nisu dozvolili izraelskim sportašima ulazak u autobus koji je prevozio sportaše iz Olimpijskog sela na stadion Maracana na kojem je održana svečanost otvaranja. (Sportske novosti, 6. 8. 2016.)

Dubrovkinja je bolje otvorila meč i povela s 3-1, međutim Njemica je nadoknadila break i odvela set u trinaestu igru koja je otišla na stranu 18-godišnje Konjuh. (Sportske novosti, 6. 8. 2016.)

Hrvatski boksač Hrvoje Sep u 1. kolu poluteške kategorije (81 kg) na olimpijskim igrama u Rio de Janeiru pobijedio je Egipćanina Abdelrahmana Salaha Orabija Abdelgawwada podijeljenom odlukom sudaca 2-1 (30-27, 27-30, 29-28). Sepa sada u osmini finala 10. kolovoza čeka pobjednik dvoboja između Brazilca Michela Borgesa i Kamerunca Hassana Ndama Njikama, a u očekivanom četvrtfinalu trebao bi se boriti protiv najboljeg borca ove kategorije, trostrukog uzastopnog svjetskog prvaka (2011, 2013, 2015) Kubanca Julia Cesara la Cruza. (Sportske novosti, 6. 8. 2016.)

Kada su ga Trinidadani tada optužili za ovu krađu, dugogodišnji djelatnik FIFA- e sve je negirao. (Sportske novosti, 10. 6. 2015.)

Na Weltklasseu je nastupilo 19 atletičara koji su osvojili zlato na Svjetskom prvenstvu. Među njima je bio i Grenadanin Kirani James koji je u utrci na 400 metara, kao i u Daegu, bio

brži od aktualnog olimpijskog pobjednika, Amerikanca LaShawna Merritta i pobijedio ga. James je trčao 44.36 a Merritt 44.67. (Sportske novosti, 9. 9. 2011.)

Šivolija će u 1. kolu već u subotu s početkom u 15 sati po hrvatskom vremenu odmjeriti snage s predstavnikom Samoe Faranijem Tavuijem, a ukoliko pređe tu prvu prepreku, u osmini finala u četvrtak 14. kolovoza boksat će protiv pobjednika meča između aktualnog svjetskog prvaka Uzbekistanca Abosa Atojeva i Tadžikistanca Džahona Kurbanova. (Sportske novosti, 28. 7. 2010.)

MA, KAKAV MESSI I RONALDO! MALEZIJAC UKRAO ŠOU Fantastična 'kifla' s 30 metara proglašena najboljim golom 2016. godine: Pogledajte ovo čudo od gola! (Sportske novosti, 9. 1. 2018.)

Bjelokošćani bogato nagradili svoje osvajače medalja na OI u Rijuu. (Sportske novosti, 6. 9. 2016.)

Lijepa Bahamka napravila nešto nezapamćeno u povijesti atletike. (...) Posljednjem je to uspjelo Novozelčaninu Peteru Snellu koji je pobijedio 1960. u Rimu i četiri godine kasnije u Tokiju (...) Felix je bila druga sa sedam stotinki sekunde slabijim rezultatom, dok je treća bila Jamajčanka Shericka Jackson (49.85). (Sportske novosti, 16. 8. 2016.)

Niz iznenađujućih rezultata na ovogodišnjem Wimbledonu nastavljen je i u subotu, a kreatorica nove senzacije je 32-godišnja Tajvanka Su-Wei Hsieh koja je sa 3-6, 6-4, 7-5 svladala prvu tenisačicu svijeta Rumunjku Simonu Halep i tako treći put u karijeri, a prvi put u All England Clubu, izborila mjesto u osmini finala pojedinačne konkurencije na Grand Slam turnirima. (Sportske novosti, 7. 7. 2018.)

POHARALI KONKURENCIJU! HRVATSKI PRVAK STIGAO NA KORAK DO PLASMANA U ELITNU RUNDU LIGE PRVAKA Nakon Armenaca u Domu sportova pao Liburn s Kosova. (Sportske novosti, 13. 10. 2017.)

Remi nije bio dovoljan za Hrvatsku, koja je u Osijeku izgubila od Bjelorusije (4-7) i pobijedila Švedsku (5-1), pa su se na SP plasirali Azerbajdžanci i Bjelorusi. (Sportske novosti, 13. 12. 2015.)

Messi bez milosti prema Haićanima, Peruanci svladali Škote. (Sportske novosti, 30. 5. 2018.)

Skandal na pomolu: Hondurašani optužili Australce za špijunažu! (Sportske novosti, 14. 11. 2017.)

Latvijac Ernests Gulbis nastavio je niz iznenađujućih rezultata na ovogodišnjem Wimbledonu izbacivši u subotu iz turnira četvrtog nositelja Nijemca Alexandera Zvereva, kojeg je pobijedio sa 7-6 (2), 4-6, 5-7, 6-3, 6-0. (Sportske novosti, 7. 7. 2018.)

Litavci su cijeli ogled bili u plusu, svojom pick and roll igrom ubijali su hrvatsku obranu, dok Anzulovićevi izabranici nisu koristili ili nisu znali. (Sportske novosti, 17. 9. 2018.)

Nakon najveće pobjede u karijeri sjajni Luksemburžanin najavio ogled protiv Čilića. (Sportske novosti, 11. 6. 2017.)

Nikaragvanac Roman Gonzalez (44-0, 38 KO), u muha kategoriji (do 50.6 kg) svladao je Amerikanca Briana. (Sportske novosti, 18. 10. 2015.)

Protiv Kambodžanca Chhuna sa 27:6, a protiv Meksikanca Nave sa 14:8. (Sportske novosti, 29. 6. 2017.)

Kongoanac Thievy Bifouma mogao bi pojačati redove zagrebačkog Dinama. Modri ne stoje dobro u proljetnom dijelu prvenstva, raštmano izgleda orkestar Nikole Jurčevića i nakon finala hrvatskog Kupa protiv Hajduka sve misli se okreću prema rekonstrukciji momčadi. (Sportske novosti, 15. 5. 2018.)

U UAE samo je milijun Emiraćana i njima nogomet ne predstavlja sport broj jedan. (Sportske novosti, 6. 2. 2018.)

Analizirajući novine i portal *Sportske novosti* uočili smo čestu uporabu etnika. Tako se u samo jednome broju novina može pronaći oko četrdeset različitih etnika. Razlog tome je vjerojatno težnja da tekst bude ekonomičan (pa se smanjuju ili izbacuju sintagme poput *momčad Francuske*) ili da se izbjegne ponavljanje istih fraza. Proučili smo i povećanu uporabu manje spominjanih etnika za vrijeme nekih većih natjecanja, prvenstava te naveli primjere. Iz proučenih se primjera može zaključiti da je većina etnika tvorena sufiksalsnom tvorbom, a pronađeni su i primjeri složeno-sufiksalsne tvorbe. Slijedi tablični prikaz najčešćih sufikasa u istraživanju tvorbe muških i ženskih etnika.

Tablica 3. Prikaz najčešćih sufikasa u istraživanju tvorbe muških i ženskih etnika

Tvorba muških etnika		Tvorba ženskih etnika	
Najčešći sufiksi			
-(a)c	Belgijac, Indijac, Španjolak, Nijemac, Argentinac, Alžirac, Nizozemac, Kolumbijac, Portugalac, Brazilac, Kazahstanac, Slovenac, Finac, Danac, Švicarac, Senegalac, Libanonac, Kamerunac, Uzbekistanac, Tadžikistanac, Malezijac, Azerbajdžanac, Armenac, Australac, Latvijac, Litavac, Crnogorac, Saudijac	-ka	Čakovčanka, Porečanka, Portorikanka, Kenijka, Kazahstanka, Amerikanka, Talijanka, Dominikanka, Japanka, Tajlandžanka, Koprivničanka, Angolka, Brazilka, Rumunjka, Tajvanka, Bahamka, Jamajčanka, Dominikanka,
-janin	Parižanin, Zagrepčanin, Splitsanin, Riječanin, Švedanin, Osječanin, Sesvečanin, Zabočanin, Goričanin, Tunižanin, Egipćanin, Haićanin, Hondurašanin, Luksemburžanin, Bjelobrđanin, Novozelandčanin, Trinidađanin, Bjelokoščanin, Emiraćanin	-kinja	Srpkinja, Dubrovkinja, Kineskinja, Ruskinja
-an(a)c	Marokanac, Peruanac, Kostarikanac, Amerikanac, Kubanac, Koreanac, Nikaragvanac, Kambodžanac, Meksikanac, Kongoanac, Južnoafrikanac,		
-anin	Zaprešićanin, Kaštelanin		
-čanin	Londončanin, Oriovčanin		

Tablica 3. prikazuje da je u istraživanju tvorbe muških etnika u *Sportskim novostima* najčešći sufiks *-(a)c*, zatim slijede sufiksi *-janin* i *-an(a)c* te na kraju *-anin* i *-čanin*. U tvorbi ženskih etnika prevladava sufiks *-ka*, a pronađeni su i primjeri tvoreni sufiksom *-kinja*.

Složeno-sufiksalsnom tvorbom tvoreni su etnici *Bjelobrđani*, *Crnogorac*, *Južnoafrikanac* te *Novozelandačin*. Etnici višečlanih toponima (Saudijska Arabija, Trinidad i Tobago, Dominikanska Republika, Obala Bjelokosti, Ujedinjeni Arapski Emirati) tvoreni su sufiksalsnom tvorbom od atributnoga člana (*Saudijac*, *Trinidađani*, *Dominikanke*) te imeničkoga člana (*Bjelokošćani*, *Emiraćani*).

8. ZAKLJUČAK

Cilj je ovoga rada bio istražiti i opisati tvorbu etnika i ktetika u hrvatskome jeziku. Budući da su etnici i ktetici dio etnonimije i onomastike, u radu smo najprije rekli osnovno o tim pojmovima. Etnici se najčešće definiraju kao imena stanovnika kojega naselja, kraja, pokrajina ili države, a samo se u onomastičkim radovima više ili manje sustavno razlikuju etnici, kao imena stanovnika kojega naselja ili predjela, od etnonima, kao imena naroda, nacionalnosti. U radu smo kod navođenja primjera zanemarili tu razliku jer smo smatrali da za tvorbu riječi ona nije bitna. Nadalje smo u radu prikazali što se smatra nestandardnojezičnim etnicima i kteticima te radove o kriterijima prilagođavanja mjesnih oblika etnika i ktetika standardnome jeziku. Kratko smo prikazali dosadašnja proučavanja tvorbe etnika i ktetika.

U središnjem smo dijelu rada objasnili tvorbu riječi, tvorbene načine, osnovna pravila za tvorbu etnika i ktetika te dali prikaz plodnih i manje plodnih sufikasa koji sudjeluju u njihovoj tvorbi. Proučavanje tvorbe etnika u hrvatskome jeziku pokazuje da izrazito prevladava sufiksalna tvorba, slabija je složeno-sufiksalna tvorba, a ostali su tvorbena načini samo iznimni. U tvorbi muških etnika sudjeluje 86 sufikasa, a u tvorbi ženskih 21. Kod tvorbe ženskih etnika postoje dva moguća polazišta s kojih se ona može prikazati (leksičko i tvorbena značenje). Leksičko značenje znači da je npr. *Biograđanka* „stanovnica Biograda“, dok bi tvorbena značenje značilo da je *Biograđanka* „ženski Biograđanin“ ili „žena Biograđanin“. Pođemo li od leksičkoga značenja, dobivamo isti broj sufikasa kao i za tvorbu etnika m. r. Pođemo li od tvorbenoga značenja, znatno je manji broj sufikasa pa smo se i sami priklonili tome polazištu i prikazali mocijsku tvorbu ženskih etnika. Prikazali smo tvorbu etnika od višečlanih toponima, polusloženičkih toponima, toponima na *ani/ane* te tuđih toponima. Etnici se od višečlanih toponima izvode na različite načine. Izvode se sufiksalsnom tvorbom od jednoga člana, najčešće imeničkoga ali i složeno-sufiksalsnom tvorbom od dvaju članova. Od tuđih toponima etnici se pišu fonetski pa je za njihovu tvorbu važan izgovor osnovne riječi. Etnici od toponima na *-ani/-ane* tvore se na tri načina: najčešće sufiksom *-ac*, rjeđe sufiksom *-čanin*, a sasvim rijetko bezafiksalsno. U tvorbi se tih etnika ne javlja tvorbena model koji je najproduktivniji, tj. model po kojem se toponimska osnova izvodi sufiksom *-anin*.

Ktetici se tvore sufiksima *-ački*, *-ički*, *-ski* i njegovom alternantom *-ki*. Kao osnova u prvome redu dolazi zemljopisni pojam, a etnik samo onda kada postoji kakva glasovna zapreka.

Ktetikom je, bez obzira na osnovu, označen ne samo odnos prema zemljopisnome imenu nego i prema etniku od toga imena, jer prema obje imenice imamo u pravilu samo jedan pridjev. Kteticima tvoreni od polusloženičkih toponima obično se tvore srastanjem i pišu se kao jedna riječ. Od dvočlanih i višečlanih toponima tvore se po nekoliko obrazaca, ali su najčešće složenice kao i od ostalih atributnih sintagma, a iznimno se tvore i srastanjem. Postoje primjeri u kojima se tvorba ktetika ne vrši prema pravilima, nego po jezičnome osjećaju stanovnika nekoga mjesta ili kraja. Govorili smo o etnicima i kteticima kao pravopisnome problemu, a to se odnosilo na uvrštavanje etnika i ktetika u pravopisne rječnike, pisanje ktetika izvedenih od toponima s kajkavskim sufiksom *-ec* te fonetizirano pisanje ktetika ili izvorno pisanje do tvorbene granice. Nisu jasni kriteriji prema kojima su toponimi, etnici i ktetici u povijesti ulazili u pravopisne rječnike, stoga su se često javljale nejasnoće kod tvorbe određenih etnika i ktetika, posebno onih od višečlanih toponima. Vrijedan su doprinos rješavanju toga problema dali *Rječnik hrvatskih mjesnih imena* te *Istarska enciklopedija*. Problem se kod ktetika javlja i kod prenošenja dijalektnoga lika u standardni, odnosno kod tvorbe ktetika od domaćega toponima sa završetkom *-ec*. Nekadašnji su pravopisi preporučali štokavski završetak *-ački*. Današnje je razmišljanje da je završetak *-ec* dio osnove i treba ga zadržati i u ktetiku. Izlaskom Anić-Silićeva pravopisa 1986. godine pisanje ktetika postalo je pravopisno upitno jer je tada čvrsto normirano pravilo da se ktetici pišu prema izgovoru iz jezika iz kojega dolaze. Suvremeni hrvatski pravopisi uglavnom propisuju fonetizirano pisanje ktetika, ali dopuštaju i pisanje izvorno do tvorbene granice kada bi fonetizirani oblik doveo do neprepoznatljivosti osnove. Jezični savjetnici dopuštaju oba oblika, ali se priklanjaju fonetiziranome obliku i ističu da je važno dosljedno primjenjivati odabrani oblik.

U praktičnome je dijelu rada cilj bio istražiti je li u publicističkome stilu prevladalo fonetizirano pisanje ktetika ili se još uvijek piše izvorno do tvorbene granice. Istražili smo portale *Glas Istre*, *Jutarnji list*, *Večernji list* i *Novi list*. Budući da portali vjerojatno nemaju lektore, uglavnom donose dvojake oblike kod svih istraženih primjera. Stoga smo odlučili istražiti kakvo je stanje u novinama. Istražili smo novine *Jutarnji list*, *Večernji list*, *Slobodnu Dalmaciju*, *Novi list* te dva tjednika *Nacional* i *Globus*. Najviše ktetika pronašli smo u *Večernjem listu* koji ima i najujednačeniji način pisanja uz *Slobodnu Dalmaciju*, a najmanji broj ktetika u *Novome listu*. Općenito se može zaključiti da unatoč pravopisnim preporukama u istraženim novinama još uvijek prevladava izvorno pisanje ktetika do tvorbene granice. Također, može se zamijetiti da se ktetici ne upotrebljavaju često već se oni zamjenjuju

sintagmama (npr. *sajam u Münchenu*). Vjerojatno je to zato što govornici uglavnom izbjegavaju upotrebu jezičnih oblika u čiju uporabu nisu sigurni.

U drugome dijelu praktičnoga rada prikazali smo uporabu etnika u novinama i na portalu *Sportske novosti* te prikazali tvorbene modele manje spominjanih etnika čija je upotreba zabilježena za vrijeme nekih većih natjecanja, prvenstava. Na temelju analiziranoga, može se zaključiti da se etnici često upotrebljavaju u *Sportskim novostima*. Razlog tome vidimo u izbjegavanju nagomilavanja sintagma (npr. *reprezentacija Turske*) te želji za ekonomiziranjem teksta. Proučili smo i povećanu uporabu manje spominjanih etnika za vrijeme nekih većih natjecanja, prvenstava te naveli primjere. Iz proučenih se primjera može zaključiti da je većina etnika tvorena sufiksalsnom tvorbom, a pronađeni su i primjeri složeno-sufiksalsne tvorbe. U istraživanju tvorbe muških etnika u *Sportskim novostima* najčešći je sufiks *-(a)c*, zatim slijede sufiksi *-janin* i *-an(a)c* te na kraju *-anin* i *-čanin*. U tvorbi ženskih etnika prevladava sufiks *-ka*, a pronađeni su i primjeri tvoreni sufiksom *-kinja*. Pronađeni su i primjeri složeno-sufiksalsne tvorbe te tvorbe višečlanih toponima. Etnici višečlanih toponima tvoreni su sufiksalsnom tvorbom od atributnoga ili imeničkoga člana.

Zbog prihvaćanja u standardni jezik mjesnih etnika, teško je postaviti određena pravila kako da se načini željeni etnik jer tu djeluju razni sustavi, podsustavi i veoma različiti utjecaji. Etnici dolaze u standardni jezik iz triju dijalekata: štokavskoga, kajkavskoga i čakavskoga, oslobođeni samo izrazitih dijalekatnih obilježja. Unatoč tome u središtu tvorbe etnika m. r. samo je pet sufikasa: *-anin*, *-janin*, *-ac*, *-anac* i *-čanin*, a ž. r. samo *-ka*. Da bi se standardni jezik mogao usustaljivati i na tome području, često je uz rijedak mjesni etnik potrebno dopustiti i upotrebu etnika tvorenoga sufiksima središnje tvorbe. U rješavanju problema etnika i ktetika treba uzeti u obzir ne samo lingvističke kriterije nego i povijesne, kulturne, psihološke, sociološke i političke.

LITERATURA

Alerić, Danijel. 1974. – 1975. O potrebi djelomičnoga prilagođivanja dijalekatskih mjesnih imena i prezimena. *Jezik: časopis za kulturu hrvatskoga književnog jezika* 22/1. 5–17.

Alerić, Danijel. 1974. – 1975. Ponovno o potrebi djelomičnoga prilagođivanja dijalekatskih mjesnih imena i prezimena. *Jezik: časopis za kulturu hrvatskoga književnog jezika* 22/3. 80–89.

Anić, Vladimir; Silić, Josip. 2001. *Pravopis hrvatskoga jezika*. Školska knjiga. Novi Liber. Zagreb.

Babić, Stjepan. 1975. Prezimena, toponimi, etnici i ktetici u književnom jeziku. *Jezik: časopis za kulturu hrvatskoga književnog jezika* 23/5. 139–144.

Babić, Stjepan. 1976. Tvorba etnika u dijalektima i u hrvatskom književnom jeziku. *Onomastica Jugoslavica* 6. 146–185.

Babić, Stjepan. 1991. *Tvorba riječi u hrvatskom književnom jeziku*. Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti. Zagreb.

Babić, Stjepan. 1992. Modeliranje u tvorbi riječi. *Suvremena lingvistika* 34. Zagreb. 35–40.

Babić, Stjepan; Moguš, Milan. 2011. *Hrvatski pravopis*. Školska knjiga. Zagreb.

Badurina, Lada; Marković, Ivan; Mićanović, Krešimir. ²2008. *Hrvatski pravopis*. Matica hrvatska. Zagreb.

Barić, Eugenija. 1988. Tvorbeni status ženskog mocijskog parnjaka. *Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje* 14/1. 43–49.

Barić, Eugenija i dr. ²1997. *Hrvatska gramatika*. Školska knjiga. Zagreb.

Barić, Eugenija i dr. 1999. *Hrvatski jezični savjetnik*. Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje. Pergamena. Zagreb.

Bjelanović, Živko. 1974. Fonološka i morfološka uvjetovanost tvorbe etnika sufiksom -anac. *Jezik: časopis za kulturu hrvatskoga književnog jezika* 22/3. 72–80.

Bjelanović, Živko. 2007. *Onomastičke teme*. Hrvatska sveučilišna naklada. Zagreb.

Bjelanović, Živko. 2012. *Antroponimija Bukovice*. SKD Prosvjeta. Zagreb.

Blagonić, Sandi. 2011. Istrijani vs. Istrani: dihotomizacija nominalnih i virtualnih identiteta u procesu političke mobilizacije periferije. *Problemi sjevernog Jadrana* 11. 111–137.

Blagus Bartolec, Goranka i dr. 2016. *555 jezičnih savjeta*. Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje. Zagreb.

Boranić, Dragutin. 1921. *Izvođenje geografičkih imena u Pravopis hrvatskoga ili srpskoga jezika*. Zagreb.

Brabec, Ivan; Hraste, Mate, Živković, Sreten. ²1954. *Gramatika hrvatskoga ili srpskog jezika*. Školska knjiga. Zagreb.

Brozović Rončević, Dunja. 2010. Toponomastičko nazivlje između jezikoslovlja i geografije. *Folia onomastica Croatica* 19/1. 37–46.

Čilaš Šimpraga, Ankica; Kurtović Budja, Ivana. 2009. Etnici i ktetici u kajkavskom narječju. *Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje* 35/1. 35–52.

Čilaš Šimpraga, Ankica. 2012. Etnici i ktetici u Drniškoj krajini. *Folia onomastica Croatica* 21/1. 17–36

Ćorić, Božo. 1982. *Mocioni sufiksi u srpskohrvatskom jeziku*. Filološki fakultet Beogradskog univerziteta. Beograd.

Dorčić, Vinko. 1974. Baščanski ili bašćanski? *Jezik: časopis za kulturu hrvatskoga književnog jezika* 22/1. 2–4.

Frančić, Anđela; Hudeček, Lana; Mihaljević, Milica. ²2006. *Normativnost i višefunkcionalnost u hrvatskome standardnom jeziku*. Hrvatska sveučilišna naklada. Zagreb.

Frančić, Anđela. 2013. Prinos Božidara Finke hrvatskoj onomastici. *Folia onomastica Croatica* 22/1. 59–68.

Frančić, Anđela. 2014. Nekrolozi i obljetnice - In memoriam Petar Šimunović. *Folia onomastica Croatica* 23/1. 295–300.

Frančić, Anđela. 2015. Suvremena hrvatska onomastika - izazovi, potrebe i mogućnosti. *Croatia: časopis za hrvatski jezik, književnost i kulturu* 39/59. 75–85.

Görner, F. 1963. *Die Bildung der Ethnika von Ortsnamen in serbokroatischen Sprachraum*. Berlin.

Ham, Sanda. 2015. Kteticici kao pravopisno pitanje. *Jezik: časopis za kulturu hrvatskoga književnog jezika* 62/2-3. 93–113.

Hraste, Mate. 1952. O izvođenju etnika od geografskih imena. *Jezik: časopis za kulturu hrvatskoga književnog jezika* 1/1. 21–24.

Hraste, Mate. 1953. O tvorbi posvojnih pridjeva na -ski od zemljopisnih imena. *Jezik: časopis za kulturu hrvatskoga književnog jezika* 2/2. 47–50.

Hrvatski enciklopedijski rječnik. 2002. Ur. Jojić, Ljiljana; Matasović, Ranko. Novi Liber. Zagreb.

Hrvatski mjesni rječnik. 2016. Ur. Bašić-Kosić, Nataša i dr. Leksikografski zavod „Miroslav Krleža“. Zagreb.

Hudeček, Lana; Mihaljević, Milica. 2009. *Jezik medija*. Hrvatska sveučilišna naklada. Zagreb.

Istarska enciklopedija. 2005. Ur. Bertoša, Miroslav, Matijašić, Robert. Leksikografski zavod „Miroslav Krleža“. Zagreb.

Jozić, Željko i dr. 2013. *Hrvatski pravopis*. Institut za hrvatski jezik i jezikoslovlje. Zagreb.

Klaić, Bratoljub. 1987. *Rječnik stranih riječi*. Nakladni zavod Matice hrvatske. Zagreb.

Lončarić, Mijo. 1973. – 1974. Etnik od Koprivnica. *Jezik: časopis za kulturu hrvatskoga književnog jezika* 21/2. 56–57.

Opačić, Nives. 2009. *Reci mi to kratko i jasno: hrvatski za normalne ljude*. Novi Liber. Zagreb.

Peti, Mirko. 1997. Koje su imenske riječi etnici i etnonimi. *Folia onomastica Croatica* 6. 99–112.

Rječnik hrvatskoga jezika. 2000. Ur. Šonje, Jure. Leksikografski zavod „Miroslav Krleža“ i Školska knjiga. Zagreb.

Rožić, Vatroslav. 1905. *Mjesne vlastite imenice za čeljad i pridjevi od mjesnih imenica u hrvatskom jeziku*. Rad 162. Zagreb.

Sekereš, Stjepan. 1974. O nekim slavonskim etnicima i kteticima. *Jezik: časopis za kulturu hrvatskoga književnog jezika* 22/5. 156–160.

Silić, Josip; Pranjković, Ivo. 2005. *Gramatika hrvatskoga jezika: za gimnazije i visoka učilišta*. Školska knjiga. Zagreb.

Simeon, Rikard. 1969. *Enciklopedijski rječnik lingvističkih naziva*. Matica hrvatska. Zagreb.

Skok, Petar. 1954. Tvorba imena stanovnika od imena naselja i oblasti. *Jezik: časopis za kulturu hrvatskoga književnog jezika* 2/3. 65–68.

Skok, Petar. 1954. – 1955. Pridjevske izvedenice od geografskih naziva. *Jezik: časopis za kulturu hrvatskoga književnog jezika* 3/2. 33–38.

Smodlaka, Josip. 1946. *Imena mesta i meštana na tlu Jugoslavije*. Štamparsko poduzeće „Novo doba“. Split.

Superanskaja, Aleksandra Vasil'evna. 1973. *Obščaja teorija imeni sobstvennogo*. Izdatel'stvo „Nauka“. Moskva.

Šimunović, Petar. 1985. *Naša prezimena, porijeklo, značenje, rasprostranjenost*. Zagreb.

Šimunović, Petar. 2006. *Rječnik bračkih čakavskih govora*. Brevijar. Supetar.

Šimunović, Petar. 2009. *Uvod u hrvatsko imenoslovlje*. Golden marketing - Tehnička knjiga. Zagreb.

Šojat, Antun. 1974. O uključivanju dijalekatskih imena u književni jezik. *Jezik: časopis za kulturu hrvatskoga književnog jezika* 22/1. 25–30.

Štebih Golub, Barbara. 2008. Pravi tvorbeni mocijski parnjaci u kajkavskome književnom jeziku. *Rasprave: Časopis Instituta za hrvatski jezik i jezikoslovlje* 34/1. 393–412.

Težak, Stjepko. 1973. – 1974. Etnici i ktetici u pravopisnom rječniku. *Jezik: časopis za kulturu hrvatskoga književnog jezika* 21/2. 52–55.

Težak, Stjepko. 1974. – 1975. O poštokavljivanju mjesnih imena i prezimena. *Jezik: časopis za kulturu hrvatskoga književnog jezika* 22/1. 18–25.

Težak, Stjepko; Babić, Stjepan. ⁷1992. *Gramatika hrvatskoga jezika - priručnik za osnovno jezično obrazovanje*. Školska knjiga. Zagreb.

Vidović, Domagoj. 2014. Tko baca petarde u Baranjskome Petrovu Selu? *Hrvatski jezik: znanstveno-popularni časopis za kulturu hrvatskoga jezika* 1/4. 22–24.

Vuković, Siniša. 2007. Onomastička terminologija. *Čakavska rič* 25/1. 139–185.

Zoričić, Ivan. 2004. *Tragom jezičnih nedoumica*. Zavičajna naklada „Žakan Juri“. Pula.

MREŽNA VRELA

Glas Istre; <https://www.glasistre.hr/>

Jutarnji list; <https://www.jutarnji.hr/>

Večernji list; <https://www.vecernji.hr/>

Novi list; www.novolist.hr

Sportske novosti; <https://sportske.jutarnji.hr/>

TABLICE

Tablica 1. Primjer etnika i ktetika u Istarskoj enciklopediji

Tablica 2. Rezultati istraživanja prema pojedinim novinama

Tablica 3. Prikaz najčešćih sufikasa u istraživanju tvorbe muških i ženskih etnika

SAŽETAK

U radu se proučava tvorba etnika i ktetika u hrvatskome jeziku. Opisuju se tvorbeni načini i sufiksi koji sudjeluju u tvorbi etnika i ktetika. Govori se i o pravopisnim problemima etnika i ktetika te kriterijima prilagođavanja mjesnih etnika standardnome jeziku. Istražili smo uporabu i tvorbene modele etnika u novinama i na internetskim portalima te pišu li se ktetici fonetizirano ili izvorno do tvorbene granice.

Ključne riječi: etnik, ktetik, tvorba riječi, tvorbeni sufiksi

SUMMARY

This paper is studying the formation of names of inhabitants and place name adjectives in Croatian language. We describe the modes of creation and suffixes involved in the formation. We speak also about orthographic problems of names of inhabitants and place name adjectives and about the adaptation criteria of local names of inhabitants to standard language. We explored the use and formation models of names of inhabitants in newspapers and on internet portals and whether the place name adjectives are written phonetically or originally to the boundary.

Key words: names of inhabitants, place name adjectives, word formation, formation suffixes